

U NÁS

Knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje

Téma pro tento rok: Čtenářství náctiletých

Vanda Vaníčková: „Cílovka za trest“ / s. 8

Jan Wilda: Teenageři v knihovně / s. 9

Zuzana Stolariková: Malá knihovna s velkým srdcem / s. 11

U NÁS

Knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje

Čtvrtletník

Náklad: 600 výtisků

Určeno knihovnám Královéhradeckého kraje

Vychází s finanční podporou

Královéhradeckého kraje

Šéfredaktor: Mgr. Petra Řoutilová

Redakční rada:

Bc. Vladimíra Buchtová, Miroslava Cvejnová,
Ester Horáková, Mgr. Adam Hošek,
Bc. Kateřina Hubertová, Mgr. Marta Lejková,
Mgr. Martina Opršalová Dašková, Bc. Eva Semrádová,
Mgr. Eva Svobodová, Markéta Tučková,
Mgr. Vanda Vaníčková, Ph.D.

Korektury: PhDr. Božena Klabalová

Sazba, tisk: AD reklama, s. r. o., Trutnov

Vydává Studijní a vědecká knihovna
Hradecká 1250
500 03 Hradec Králové
tel. 494 946 200
e-mail: unas@svkhk.cz
<https://www.svkhk.cz/Pro- knihovny/Zpravodaj-U-nas.aspx>

Inzerci přijímá redakce.

Za původnost a obsahovou správnost ručí autor.
Nevyžádané příspěvky se nevracejí.

Toto číslo vyšlo 19. 3. 2026.

MK ČR E 14191
ISSN 0862-9366 (Print)
ISSN 2571-4597 (Online)

Copyright 2022 SvHK

Všechna práva vyhrazena. Žádná část nesmí
být reprodukována, uchována v rešeršním
systému nebo šířena jakýmkoliv způsobem
bez předchozího písemného souhlasu vydavatele.

KONTAKTY

**Studijní a vědecká knihovna,
Hradecká 1250, 500 03 Hradec Králové**

Telefonní ústředna: 494 946 200

Ředitelství: 205

Public relations: 203

Oddělení služeb knihovnám: 224

Meziknihovní služba: 219

OBSAH ČÍSLA

Na slovíčko	
Jak neztratit teenagery	3
Z kraje z kraje	
Národní knihovna a Microsoft spouštějí první společnou aktivitu na podporu AI gramotnosti v ČR	4
Knihovnická ocenění 2025	4
Projekt S knížkou do života	4
Změna ve vedení odboru kultury	4
Šumné knihovny	
Projekty Knihovna pomáhá handicapovaným 1 a 2	5
Naše téma	
Rozvoj čtenářské gramotnosti nejen v lekcích informačního vzdělání SvHK	5
„Cílovka za třest“	8
Teenageři v knihovně	9
Prostory a vybavení knihoven	
Malá knihovna s velkým srdcem	11
Vyšla aktualizovaná verze <i>Doporučení pro výstavbu, rekonstrukci a zařizování knihoven</i>	13
Zaujalo nás	
Medvídek na prázdniny	14
Knihobudka na svatopropokpé hřbitovní zahradě v Libošovicích Výkaz snese všechno. Knihovna ještě víc	15
Jak na to	
K průzkumu spokojenosti rodičů s projektem S knížkou do života Bookstart	17
Stalo se	
Z celostátní konference Regionální funkce knihoven 2025	19
Konference Do černého 2026	20
Bibliotheca Antiqua 2025	21
V4 a hodně optimistických informací	22
Bibliotheca academica 2025 po 22 letech opět na půdě UHK	24
Generační pohledy	
Generace Alfa, novinka v našem hledáčku	27
Okénko	
Stáž pro krajské metodiky ve Zlíně	29
Kdo je	
Lidé, čtete: posila redakční rady Martina Opršalová Dašková	31
Doporučujeme do fondu	
Pohádky z Orlických hor – pohazení čarovným světem	32
Dvojitý křest knih o hradecké historii	33
S knížkou do života – Bookstart uvádí: Máme rádi knížky	34
Z knihovnických organizací	
Knihovníci s duší umělce: patnáct let tvoření, komunity a pomoci	35
Školní knihovny	
Školní knihovna jako bezpečné, inspirativní a živé místo ve škole	37
Regionální poklady	
Jan Květoslav Klumpar (4. 5. 1826 Chrast – 11. 9. 1909 Hradec Králové)	39

Luštění na závěr aneb Tímhle žije generace Alfa!

Příloha: Autorský rejstřík 2025

Studijní a vědecká
knihovna
v Hradci Králové

Fotografie použité v tomto čísle jsou z archivů jednotlivých knihoven nebo z jejich webových stránek.

Jak neztratit teenagery

Petra Řoutilová

Milé kolegyně, milí kolegové, celostátním tématem roku 2026 je čtenářství dospívajících neboli teenagerů. A pojďme si říci popravdě: kolik obecních knihoven našeho kraje se této věkové skupině systematicky věnuje? Není jich mnoho. Hlavní otázkou je, jaké služby této věkové skupině nabídnout, čím je zaujmout, jak si je udržet? Jak nejlépe rozvíjet jejich čtenářskou gramotnost?

Práce s dospívajícími čtenáři patří k největším výzvám současnosti. Teenageři jsou často vnímáni jako obtížně oslovitelná skupina, která je rozkročená mezi dětstvím a dospělostí, zahlcená digitálními podněty, nedůvěřivá k autoritám a někdy i ke knihám samotným.

Tři články z rubriky **Naše téma** se na tuto cílovou skupinu dívají z různých úhlů. Nabízejí osobní zkušenosti z lektorské praxe, konkrétní příklady dlouhodobé práce s teenagery i širší zamyšlení nad rolí knihoven při rozvoji čtenářské gramotnosti v dnešní rychle se měnící době. Společný pro všechny tři články je respekt k mladým lidem, snaha porozumět jejich světu a hledání cest, jak je ke čtení a knihovnám přivést nikoli povinnostmi, ale zážitkem, hrou a autentickým setkáním.

Aby se nejen dospívající cítili v knihovně dobře, je potřeba mít knihovnu s příjemnou atmosférou, pohodlnou, bezpečnou. Jak na to, poradí články v rubrice **Prostory a vybavení knihoven**. V prvním z nich se dočtete o proměně malé obecní knihovny v otevřený, živý a útulný prostor. Druhý představuje aktualizovaná *Doporučení pro výstavbu, rekonstrukci a zařizování knihoven*, která nabízejí metodickou oporu všem, kdo plánují stavbu, rekonstrukci nebo úpravu knihovnických prostor, od první myšlenky až po konkrétní řešení interiéru i okolí budovy.

Rubrika **Stalo se** se ohlíží po událostech knihovnického světa, a to značně různorodých. Najdete zde informace o odborných konferencích, věnovaných regionálním funkcím knihoven, akademickému prostředí či historickým fondům,

až po mezinárodní setkání zaměřená na inkluzi, sociální roli knihoven a práci s ohroženými skupinami. Nechybí ani ohlédnutí za konferencí, která se vědomě pohybuje „mimo komfortní zónu“ a otevírá otázky demokracie, důvěry, krize a odpovědnosti knihoven jako veřejných institucí.

Až se do zpravodaje začtete, nepochybně si všimnete nové rubriky s názvem **Školní knihovny**.

Školní knihovny jsou často opomíjeny coby prostor pro rozvoj čtenářství či informační gramotnosti i coby klidné místo ve škole. Jejich podoba se napříč krajem výrazně liší – od jediné police s knihami až po plně vybavenou knihovnu. Právě tato rozmanitost, ale i rostoucí potřeba sdílení zkušeností a vzájemné podpory nás přivedla k myšlence vytvořit ve zpravodaji rubriku věnovanou školním knihovníkům. Na stránkách zpravodaje budeme uvádět příklady dobré praxe, tituly vhodné pro školní knihovny či jeho prostřednictvím zvat na různá setkávání, vzdělávací akce a semináře. Hned v prvním čísle je pozvánka na Festival školní četby v Knihovně města Hradce Králové, kde budou představeny aktuální tituly dětské literatury, nové seznamy doporučené četby i možnosti dalšího profesního rozvoje. Navazovat budou také tematická setkání ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové, zaměřená na sdílení dobré praxe od práce s knihovnickým systémem přes netradiční způsoby získávání knih až po vybavení a oživení školní knihovny.

Věříme, že se nová rubrika setká s pozitivním ohlasem a na setkáních pro školní knihovníky se nás bude scházet čím dál více.

Krásné jaro přeje redakce zpravodaje U nás.

Národní knihovna a Microsoft spouštějí první společnou aktivitu na podporu AI gramotnosti v ČR

převzato z tiskové zprávy NK ČR

Národní knihovna ČR a Microsoft uzavřely společné memorandum o spolupráci, které otevírá cestu k dlouhodobému partnerství v oblasti kultury, vzdělávání a efektivnímu využití moderních technologií. Cílem spolupráce je podpořit dynamický rozvoj digitálních kompetencí pracovníků knihoven a dalších

kulturních institucí, akcelarovat uplatnění nejnovějších trendů umělé inteligence a podpořit vznik kulturně-vzdělávacích projektů napříč celou Českou republikou. Projekt je součástí iniciativy AI National Skilling Plan společnosti Microsoft, jehož cílem je proškolit v digitálních dovednostech minimálně 350 000 osob.¹

Kontakt na odbor komunikace: martina.kosanova@nkp.cz

Knihovnická ocenění 2025

Petra Routilová

V loňském roce jsme ve zpravodaji představili vítěze krajských knihovnických soutěží, ocenění však probíhala i na celostátní úrovni. Cenu Knihovna roku v kategorii „Základní knihovna“ získala Obecní

knihovna Mokrá, cenu Městská knihovna roku obdržela Knihovna Matěje Josefa Sychry ze Žďáru nad Sázavou a cenou MARK byla oceněna Lucie Čevelová z Knihovny Kroměřížska.

Kontakt na autorku: petra.routilova@svkhk.cz

Projekt S knížkou do života

Kateřina Hubertová

Bookstart přináší už osmou metodickou příručku pro knihovníky, tentokrát se scénáři podle nových autorských knih pro děti. Scénáře vznikly v Brně, Hradci Králové, Kroměříži, Ostravě, Sedlčanech a Vsetíně a byly prakticky ověřeny při bookstartových setkáních.

Příručka připomíná zásady projektu, obsahuje často kladené otázky a přehled dosud vydaných metodik. Nabízí 12 scénářů k 11 knihám, přehledně zpracovaných, s uvedením věku, délky programu, pomůcek a aktivit. Příručky lze využívat i mimo projekt. Více se o příručce dozvíte v rubrice „Doporučujeme do vašich fondů“.

Kontakt na autorku: hubertova@knihovnahk.cz

Změna ve vedení odboru kultury

Petra Routilová

Novou vedoucí Odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu Královéhradeckého kraje se od 2. 1. 2026 stala Mgr. Jaroslava Vydarená. V oblasti kultury a veřejné správy rozhodně není žádným nováčkem. Před nástupem do této pozice působila jako blízká spolupracovnice náměstkyně primátorky města

Hradce Králové Ilony Dvořákové, zároveň byla a stále je předsedkyní kulturní komise města. V minulosti rovněž zastávala funkci ředitelky Centra podpory uměleckých aktivit IMPULS a několik let pracovala ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové, kde se věnovala oblasti vnějších vztahů a marketingu služeb.

Kontakt na autorku: petra.routilova@svkhk.cz

¹ Celou zprávu naleznete na: Národní knihovna České republiky. (5. 1. 2026). *Národní knihovna a Microsoft spouštějí první společnou aktivitu na podporu AI gramotnosti v ČR* [Tisková zpráva]. Dostupná z: <https://www.nkp.cz/o-knihovne/aktuality/narodni-knihovna-a-microsoft-memorandum-o-spolupraci>

Projekty Knihovna pomáhá handicapovaným 1 a 2

Lada Kabelová

Úspěšné projekty z dotačních programů Modernizace prostorového a technického vybavení knihoven (24PKG31 a 25KPG31) Královéhradeckého kraje přinesly Městské knihovně Náchod, o. p. s., v loňském roce několik klíčových vylepšení, která zásadně posilují dostupnost, komfort a celkovou kvalitu veřejné služby. Hlavními oblastmi byly úpravy fyzického prostředí pro návštěvníky se specifickými potřebami a rozsáhlá modernizace digitální infrastruktury.

Instalace automatického ovladače vstupních dveří odstranila jednu z největších fyzických bariér při vstupu do budovy. Díky tomu mohou osoby s omezenou mobilitou, rodiče s kočárky i senioři samostatně a bezpečně vstoupit do knihovny. Nový informační systém zlepšuje orientaci v prostorách budovy a prostřednictvím hlavního panelu v přízemí nabízí také informace o samotném objektu, který je národní památkou.

Druhý projekt se zaměřil na digitální prostředí. Nové webové stránky, splňující zásady bezbariérovosti,

umožňují přístup k informacím všem uživatelům, včetně těch se zrakovým, motorickým či jiným omezením. Současně byla modernizována síťová infrastruktura – instalace nových wifi routerů zajistila stabilní pokrytí celého objektu, což výrazně podporuje studijní, pracovní i komunitní aktivity návštěvníků.

Důležitým krokem bylo také pořízení nové PC sestavy se speciální klávesnicí pro slabozraké do studovny ve 2. patře. Tato úprava umožňuje samostatnou práci s počítačem uživatelům, kteří dříve naráželi na technické limity stávajících zařízení.

Projekty významně zvýšily inkluzivnost knihovny, podpořily rovný přístup ke službám a posílily vnímání náchodské knihovny jako moderního, otevřeného a bezpečného veřejného prostoru. Tyto kroky jsou plně v souladu s dlouhodobou strategií poskytovat kvalitní služby všem obyvatelům města a reagovat na současné potřeby komunitního a vzdělávacího centra.

Kontakt na autorku: kabelova@mknachod.cz

NAŠE TÉMA

Rozvoj čtenářské gramotnosti nejen v lekcích informačního vzdělání SvKHK

Michaela Hašková

V posledních letech se více mluví o informační, digitální, finanční gramotnosti, proto není od věci si zase více připomenout tu základní gramotnost, které se knihovny věnovaly vždy a nemohou v tom polevovat ani dále. „Schopnost jedince porozumět textu, přemýšlet o něm a využívat jej za účelem dosažení svých cílů, rozvoje svých znalostí a schopností a aktivní účasti ve společnosti.“ Takto definuje čtenářskou gramotnost Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV). Když se podíváme

na dokumenty MŠMT k nově revidovanému RVP, najdeme zde tato slova: „Čtenářská gramotnost představuje soubor znalostí, dovedností a postojů při práci s texty v nejširším slova smyslu. Schopnost porozumět textům a efektivně zpracovávat informace je základním předpokladem procesu učení. Vstřícný vztah ke čtení chápeme jako základní předpoklad pro další rozvoj čtenářství a čtenářské gramotnosti. Vzdělávací obsah uspořádaný do vzdělávacích oblastí nabízí potenciál k rozvoji čtenářské gramotnosti. V některých případech je rozvoj čtenářské gramotnosti nedílnou součástí očekávaných výsledků učení.

Literatura pro děti a mládež

Jindy je gramotnost rozvíjena prostřednictvím vhodné zvolené vzdělávací strategie.“ Všimněme si této věty: „Vstřícný vztah ke čtení chápeme jako základní předpoklad pro další rozvoj čtenářství a čtenářské gramotnosti.“ A především v tom mohou hrát prim právě knihovny. Zvláště tehdy, když děti postrádají dobrý příklad v rodině a když jim ani školní přístup, kde jsou mimo jiné hodnoceny (třeba i negativně), moc nepomáhá. Právě v knihovně mohou najít otevřenější, nehodnotící přístup, který je nechá v klidu vybrat si, co je zaujme. A je jedno, jestli se jedná o školní knihovnu, malou venkovskou či městskou pobočku, nebo tu krajskou vědeckou knihovnu.

Čtení je tedy i v roce 2026 alfou a omegou vzdělávání. Je to důležité i proto, že sledujeme raketový rozvoj zejména generativní umělé inteligence, především jejich konverzačních systémů. Tyto nástroje lidem mohou pomáhat, zjednodušovat život, zrychlit proces získání informace. Ale je tady samozřejmě řada nebezpečí, kromě těch větších sem patří i to, že nemusíme pracovat s textem, který nenabízí jen strohé informace, ale i přidanou hodnotu, jazykové i významové vazby, souvislosti, přesahy. Už se nemusíme včíst, nechat se unést rozvětvenou pasáží, radovat se z obrátů mateřského jazyka, učit se správné vazby. Stačí jednoduše napsat dotaz (i chybně) či jej říct (neobratně, stroj si to přebere). Dostaneme výsledek a hotovo. Je jasné, že člověk je od přírody tvor líný, myšlení je náročné, takže hledá cesty, jak si vše zjednodušit; dělají to žáci

1. stupně ZŠ i univerzitní studenti zcela běžně a ani se za to nestydí (a měli by vůbec?). Cesty zpět není a s pokrokem se musíme vyrovnat, přestože víme, že naše tělesné procesy opakují mechanismy našich předků, takže úplně nevědí, co si s tím překotem počít.

Za sebe jsem ráda, že mám možnost se pravidelně setkávat se skupinami mladých lidí, které chodí k nám do knihovny na lekce informačního vzdělávání a workshopy. Někdy se setkání povede lépe, někdy hůře – ať už kvůli mému lektorskému vedení, nebo kvůli postoji učitele či momentálnímu naladění žáků. Nicméně vždy odcházím s přímým zážitkem se studenty a ten se většinou (kupodivu) kloní spíš na optimistickou stranu než pesimistickou. Dnešní mladí lidé žijí ve velmi překotné době plné změn a krizí, v této době se formuje jejich osobnost, procházejí pubertou, dospívají. Jenom si vyjmenujme, co už je potkalo: covid a s tím spojené menší možnosti osobních kontaktů, sociální sítě a jejich stále propracovanější a zákeřnější algoritmy, které je doslova lapí do svých pastí, dezinformace, propaganda, hybridní i klasická válka v Evropě, manipulace populistů, vítězství autoritativních osob ve volbách... Přesto s nimi lze mluvit o problémech, které je trápí, otvírat témata, která se jim týkají, a dař se jim pracovat i s delším tištěným textem, i když to pro některé z nich bývá oříšek, protože taková svázaná tištěná periodika třeba nikdy neviděli.

Pojďme si tedy představit, jakým způsobem se snažíme rozvíjet čtenářskou gramotnost žáků a studentů na lekcích informačního vzdělávání SvHK. Ať je tématem lekce první světová válka, fantastická literatura, nebo Václav Havel a listopadová revoluce, žáci vždy pracují ve skupině, každá skupina má jiné podtéma a dle pracovních listů plní úkoly; své podtéma pak prezentují ostatním skupinám, dohromady se tak třída seznámí s tématem komplexně. Informace studenti hledají v knihách z volného výběru i ze skladu, musí tedy knihu vyhledat v regálech a jako členové knihovny navštíví i výpůjční pult a použijí čtenářskou kartu. V každé lekci pracují i s periodiky, kdy zjistí, že některá jsou svázaná podle

ročníků a čísel. Vyhledávají také v databázích, v některých lekcích i v cizích jazycích. Pátrají i na internetu, na daných stránkách nebo volně. Lekce jsme začali realizovat v roce 2008, kombinaci tištěných i elektronických zdrojů využíváme od začátku a pokračujeme i nadále. Chceme studentům ukázat širší zdroje. Někdy mají k dispozici jen knihu a v té se mají zorientovat na základě obsahu, kapitol. Jindy dostanou jednu či více stran, a pokud chtějí najít odpověď, musí číst. Řada z nich třeba podobnou knihu nikdy neotevřela, tak dlouhý text by sama nečetla. Vždy je možné se nějakému úkolu vyhnout, ale častěji vidíte třeba učně skloněné nad texty. A mají radost z úspěchu. Obecně si myslím, že bychom neměli mladé lidi podceňovat. Mrzí mě, když někteří učitelé vybírají žáky, se kterými pojedou. Právě otevřený přístup ke všem, který knihovny nabízejí, může přivábit mladé lidi k touze po poznání, ke čtení, k relevantním informacím i lidskému a přátelskému setkávání.

Vzhledem k tomu, že do čtenářské gramotnosti kromě porozumění textu patří i pozitivní přístup ke čtení a knihám, může si rozvíjet čtenářskou gramotnost kdokoliv, kdo vstoupí do knihovny. Na cestě po finských knihovnách, které jsem s kolegy navštívila v rámci programu Erasmus+, jsem si uvědomila, jak je důležité nenabízet jen vedené akce – lekce a workshopy, ale nechat jen tak volně děti a mladé lidi užívat si prostor i zdrojů knihovny samostatně. V tomto jsme se poslední roky také u nás v knihovně posunuli. Přestože nemáme dětské oddělení, čtenáři se samostatně registrují od 15 let, a tak jsme soustředili literaturu pro děti a mládež do samostatných regálů, zvlášť naučnou literaturu a zvlášť beletrii. Do té doby měla mládež literaturu řazenou dle MDT společně s dospělými, takto je to pro ně přístupnější, pohodlnější. Kolem mohou být výstavy, upoutávky, prostor pro zpětnou vazbu pro mladé, abychom se dozvěděli, co dalšího si mladší návštěvníci v knihovně přejí. Ve stejných prostorech najdou mladí i oblíbené komiksy a mangy.

Lekce o fantastické literatuře, ZŠ Komenského Holice
Foto ZŠ Holice

Jak jinak nalákat mladé a podpořit čtenářskou gramotnost? Mladé kolegyně vytvořily gamebookovou knihu na motivy Pána prstenů, kterou následně převedly do online podoby.¹ Na stránce krajher.svkhk.cz máme dnes několik her, díky kterým mohou mladí také získávat pozitivní přístup ke čtení a pracovat s textem, zažívat dobrodružství a spolu se ztracenou knihovnicí se toulat příběhy nejen fantastických světů. Tímto příspěvkem chci poukázat na to, že čtenářská gramotnost v knihovnách nespočívá jen v knihovnicko-informačních lekcích, ale v každodenní interakci s mladými návštěvníky; mnohým může vyhovovat samostudium, sdílení s kamarády, individuální debata s knihovnicí či knihovníkem. S lekcemi určitě nekončíme, protože práce se skupinou má zase jinou dynamiku a akcentuje sociální rozměr, ale pojďme vnímat rozvoj čtenářské gramotnosti v knihovně komplexněji. Minulý rok jsme také v souvislosti se změnou knihovního řádu umožnili registraci s ručením rodičů dětem už od 10 let. Vždyť plno jich je zvědavých a byla by škoda neumožnit jim stát se plnohodnotným členem vzdělávací instituce. Důležitý je tu vhodný přístup knihovnic a knihovníků k nim. S menšími dětmi zaměstnanci knihoven povětšinou pracují velmi rádi. Co se týče dospívajících, tam už se to mění. Je to na nás, jestli před těmito

1 POZLEROVÁ, Jana a VIŠKOVÁ, Kristýna. Gamebooky aneb Když se práce stane hrou. Online. U nás: knihovnicko-informační zpravodaj Královéhradeckého kraje Roč. 35, číslo 3 (2025), strana 43–45. 2025, ISSN 2571-4597.

mnohdy kritickými a na druhé straně zranitelnými mladistvými obstojíme, či ne, jestli je zlákáme do světa knih. Zde mnohdy stačí nechat je být, nebo je odradíme, vystrašíme – třeba jen nepřijemným tónem, pohledem. V knihovně by každý měl najít svůj prostor, téma, knihu, otevřenost, bližního či blízkého člověka.

Někdy se zdá, že knihovny mají nespočet úkolů: mimo jiné jako důvěryhodné instituce mohou posilovat demokracii, vyzývat k dialogu, vzdělávat, plnit výchovně-vzdělávací cíle, dělat maximum se zaměstnanci, kteří pobírají podprůměrné platy, zodpovídat velmi náročné dotazy na počkání, nahrazovat právní či sociální poradny, psychologickou pomoc. A když to vše zrovna knihovníci v konkrétní knihovně nedělají, mohou se cítit, že nedělají dost, a dostávají se pod zbytečný tlak, do nepohody. Ale to není ta nejlepší cesta. Pokud je sám člověk v nepohodě, nemůže předávat pozitivní energii dále. I Theodore Roosevelt to věděl, když pronesl: „Dělej, co můžeš, s tím, co máš, tam, kde jsi.“ Nehrajme si na psychology, právníky, sociální pracovníky, stačí, že

budeme zvědavými lidskými knihovníky. Využijme osobnosti, které máme v našich týmech: jejich zájmy, schopnosti, vědomosti, dovednosti, tvořivost a nadšení. Tím, že je necháme dělat, co je jim přirozené, co je baví, v čem jsou dobří, máme jistotu, že předají návštěvníkům našich lekcí a dalších akcí nejen vědomosti, informace, ale především to nadšení, kterým mohou zapálit jiskry zájmu mnohých. Navíc spokojení zaměstnanci knihovny nebudou tolik nemocní a budou kolem sebe šířit dobrou náladu. A to je důležité zvláště v těžších dobách, soustředit se na to, co můžeme ovlivnit, nešířit skepsi, našťvanost, posilovat důvěru, nedat prostor strachu.

Na můj příspěvek navážou v příštím čísle zpravodaje dvě z kreativních nadšených mladých knihovnic, kterým naše knihovna dává prostor k realizaci jejich nápadů. Představí lekci o fantastické literatuře, která rozvíjí čtenářskou gramotnost a motivuje ke čtení.

Kontakt na autorku:

michaela.haskova@svkhk.cz

„Cílovka za trest“

Vanda Vaníčková

V rámci našeho tématu *čtenáři ve věku 14 až 20 let* vznikl nápad podělit se o lektorské zkušenosti s touto skupinou. Oříškem a zatěžkávací zkouškou může být samozřejmě jakékoli publikum, ale při hlasování o „cílovce za trest“ pubertáci jistě patří na přední příčky. Vzdělávací programy pro ně realizují roky, pokusím se tedy shrnout, **proč návštěva školní skupiny tohoto věku na vzdělávacím programu často přidá vrásky na čele ještě dřív, než se vůbec uskuteční**. Následující řádky nejsou odbornou sondou¹ opírající se o výzkumy. Jsou lektorskou

glosou směřující k jakémusi kolektivnímu ujištění, že to s osmáky, deváťáky a středoškoláky není vůbec jednoduché. Určitě se ale nejedná o misi se značkou „nemožné“.

Sice není nic černobílé (mimořádně říkat před pubertáky, že je něco černé a něco bílé, je taky dobrá výzva...), ale zde je pár postřehů, jichž jsem nabyla při práci s touto cílovou skupinou.

- **Zájem a pozornost nepřicházejí automaticky.** Formální pojetí autority – *jsem dospělý, a proto budou poslouchat, co jim říkám* – funguje u tohoto věku většinou (pokud vůbec) na začátku lekce. Dále už

¹ Pokud na to chcete jít přece jen odborněji (a podstatně vážněji), doporučuji prohlédnout **rozcestník na ČT edu**, který se věnuje naší cílové skupině a vychází z příběhů v seriálu **Ratolesti (2025)**; <https://edu.ceskatelevize.cz/nebudte-na-to-sami>

je na lektorovi, aby si pozornost zasloužil sám. Originálním pojetím programu, tématu, zajímavými informacemi, propojením s reálným životem – to vše optikou publika. Univerzální přístup u téhle cílovky neobstojí, naopak ocení znalost „toho jejich“ (od koníčků přes trendy z různých oblastí, influencery či nějaký slovní obrat jejich generace).

- **Hej, kámo, kdo to tady vlastně řídí?** Strašákem u programů pro tuto věkovou kategorii bývá, že účastníci *nebudou poslšní*. Kázeňsky přijatelný průběh lekce jde ruku v ruce s odrážkou výše (nudný program si skoro až říká o nějaké to zlobení), plus je k němu potřeba přidat určitá pravidla a na jejich dodržování trvat. Taková pravidla mohou vypadat různě: někdo má při programech rád ticho à la spadnutí špendlíku, jiný rušno a pelmel nápadů vyjádřený kdykoli. Vždy ale platí, že lektor je ten, kdo drží otěže, povoluje a přitahuje dle průběhu. A že je průběh někdy trochu divočejší či plný dvojsmyslů a narážek, k tomuto věku prostě patří. Kdo je připraven, nemusel by být překvapen, neboť testovat hranice (lektora a vlastně kohokoli) je pro příslušníky této věkové kategorie sport. Pro mnohé mistrovská disciplína.
- **„Jasně, mobily a sociální sítě nám škodí, co tam máte dál?“** Cesta do pomyslného lektorského peklička je u téhle cílovky podle mě dlážděná dospěláckým poučováním a klišé konstatováními, kterých mladí slychají hodně. *Tohle je dobré, tohle špatné, tomuhle se vyhni obloukem, tomu ještě nemůžeš rozumět, ...* Neříkám jít jim

na ruku, snažit se zalíbit nebo něco předstírat, ale ukázat empatii, naslouchat či minimálně volit klidný tón, když nastane výměna názorů. Dojde-li na diskusi, snažím se předkládat argumenty, závěr ať si z nich úměrně věku udělá každý sám. A pokud to nebrání pokračování lekce, беру i to, že si ho někdo prostě neudělá. Jsem lektor s určitým vzdělávacím cílem, nejsem kouzelník s magickou hůlkou, která po mávnutí zalije vše sluncem nebo přivede každého na správnou cestu.

- **Pořád jsou to děti.** Veřejné titulování *děti* ale u sledované cílovky neobstojí – naopak! Určitě však obstojí zařadit během lekce nějakou hru či soutěžní činnost, se kterou kromě rozvoje dovedností a znalostí přichází i legrace a zase trochu jiná forma učení, než bývá častá při školní výuce. Je třeba dobře promyslet, jak vše navléknout, aby záměr nepůsobil moc lacině, dětsky a zároveň akce probírala z letargie i ty nejvíce otrávené kousky. Je to smělý cíl, ale za zkoušku stojí. Hlavně se nebát, že to nevyjde, sebenaplňující proctví jsou lektorské zlo.

Závěrem mám motivačně-pragmatický tip, který si u téhle cílovky (já ji zrovna jako trest neberu, na to mám adepty jiného věku) připomínám skoro před každým programem: *Já se při přípravě snažila, budu i teď a snad „se posnaží“ i oni.* A pokud ne, tak mě hřeje, že nejsem jejich učitelka, která by se s nimi musela otravovat každý den po celý školní rok. ☺

Kontakt na autorku: VandaV@seznam.cz

Teenageři v knihovně

Jan Wilda

Práce s dospívajícími uživateli patří dlouhodobě k problematickým oblastem knihovnické praxe. Mnoho knihoven pro tuto věkovou skupinu

nenabízí žádné pravidelné aktivity, případně se programy nedaří udržet z důvodu nízkého zájmu. Teenageři jsou často vnímáni jako „těžko oslovitelní“ a jejich pozornost bývá spojována především s digitálními technologiemi.

Zkušenost Městské knihovny Lázně Bělohrad však ukazuje, že i bez elektroniky lze vytvořit dlouhodobě fungující program pro náctileté děti. Článek představuje klub Dračího doupěte jako konkrétní příklad práce s touto cílovou skupinou – program založený na vyprávění, fantazii, spolupráci a pravidelném setkávání.

Článek se zaměřuje nejen na samotnou hru, ale především na její potenciál v knihovnickém prostředí: rozvoj čtenářství, představitosti a sociálních dovedností, posilování vztahu mladých lidí ke knihovně. Cílem je nabídnout inspiraci knihovnám, které hledají smysluplnou a dlouhodobě udržitelnou formu práce s dospívajícími uživateli.

Dračí doupě – kreativní hra pro náctileté

Dračí doupě, někdy nazývané Dungeons and Dragons nebo zkráceně DnD (dýendýčko), je stále živým fenoménem mezi deskovými hrami na hrdiny. Odehrává se ve fantasy světě, jehož příběh může být předem připravený v zakoupené edici nebo vytvořený z hlavy tzv. Pána jeskyně. Ten hráčům vypráví, kde se nacházejí, co je kolem nich, jak se před nimi otevírá krajina, čeho si všimli a čeho ne – například nastražené pasti.

Hráči si předem s tužkou a papírem vytvoří postavu. Přidávají body jejich vlastností, jako jsou síla, obratnost nebo inteligence. Zvolí si dovednosti, například plížení či obouruční ovládání meče, a rasu – člověk, půlčik nebo třeba půlelf. Postavě přiřadí jméno a během hrací session, která může trvat hodinu nebo i čtyři dny, ji hrají. Mluví a chovají se tak, jak by se chovala jejich postava. Nafoukaný elf s lukem rozumí ševlení lesního porostu, zatímco trpaslík má oko na vzácné kovy a rád si přihne medoviny v hospodě. Ano, díky volnosti hry mohou hráči trávit i dvě hodiny jen rozhovory se štamgasty.

Fantazii se meze nekladou.

Společně se rozhodují, kam dál, jak reagovat a jak zvládnout vyplnit tábor goblinů a zachránit přeživší. Úkolem Pána jeskyně je hrát všechny postavy, které potkají, vyprávět, co mohou vidět, a určovat, kdy si hodí kostkou na boj nebo na test dovedností.

Hlavní princip, který stojí za zmínku, je tzv. *divadlo mysli* (*Theater of Mind*). Znamená, že všechno se odehrává jen v představách hráčů. Nemají obrazovku, která by ukazovala, jak vypadá nechutný, smradlavý skřet. Pán jeskyně jim musí popsat například:

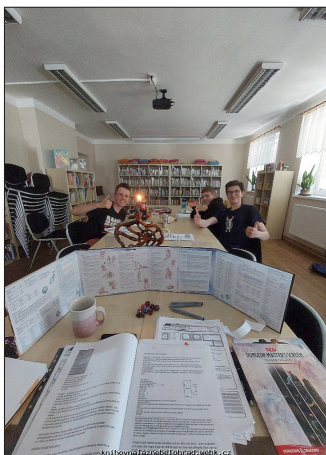
„Před vámi stojí zkroucený nazelenalý humanoid. V ponurém světle téměř uhasínající pochodně se jeho tvář jeví ještě pokroucenější než ve skutečnosti. Dlouhé špičaté uši jsou okousané, některé díry zdobí rezavé kruhové náušnice. Nejvíce však všichni cítíte ohromný puch, který vám komplikuje soustředění. Goblin svírá rezavou dýku a na tváři má nepříjemný úšklebek. Hodte si kostkou na iniciativu – ta rozhodne, kdo zaútočí první.“

Představili jste si to? Pak máte velkou šanci stát se dobrým hráčem či vypravěčem této hry. Imaginace je zde totiž klíčová a její rozvíjení vede k nadšení pro čtení

i k vlastní kreativitě – výtvarné či třeba spisovatelské.

Proto všechny knihovníky a knihovnice nabádám: zkuste si Dračí doupě. Uvidíte, že bavit bude nejen děti, ale i vás.

Klub Dračího doupěte u nás v knihovně pravidelně fungoval celý rok. Chodilo na něj pět kluků z osmé a sedmé třídy, podobně jako já nadšených hráčů počítačových her; zprvu byli trochu zmatení, že mají před sebou jenom papír a tužku. Rychle se ale chytli, a tak dvě hodiny utekly vždy jako voda. Vzhledem k tomu, že měli mnoho

Dračí doupě

dalších kroužků, někdy bylo těžké najít společný termín, ale vždy jsme hráli aspoň dvakrát měsíčně. Teď se těším, až se mi přihlásí další skupina. Pokud chcete o hře vědět více, tak základní i pokročilá pravidla v češtině ke stažení najdete například na stránce d20.cz. Vzhůru do toho!

Poznámka redakce:
Úvodní odstavce textu byly v rámci redakčních úprav doplněny.

Kontakt na autora:
knihovna@lazne-belohrad.cz

PROSTORY A VYBAVENÍ KNIHOVEN

Malá knihovna s velkým srdcem

Zuzana Stolariková

Jak se z malé knihovny stala druhá nejlepší knihovna roku 2025.

Do knihovny ve Vrbátkách jsem nastoupila v lednu 2021 jako nová knihovnice. Už od začátku jsem věděla, že ji chci oživit, otevřít lidem a ukázat, že může být mnohem víc než jen místo, kde si vyzvednete knihu. Hned první rok přinesl spoustu změn: nové uspořádání knih, kompletní revizi knižního fondu, zapojení do celostátních projektů, navázání spolupráce s místní ZŠ a MŠ i aktivnější účast na dění v obci. Vytvořila jsem nové propagační materiály, facebookovou skupinu a začala pravidelně informovat o novinkách i akcích. Postupně jsem se tak začala dostávat

do povědomí lidí a knihovna začala ožívat. Tato energie a chuť měnit věci nakonec vedly k myšlence, která se v roce 2023 stala skutečností – k celkové rekonstrukci knihovny. Finální proměna byla zásadní: nové podlahy, výmalba, elektroinstalace, osvětlení i nábytek. Rekonstrukce byla financována zčásti z dotace EU, zbytek uhradila obec Vrbátky. Ale ke slavnostnímu otevření vedla dlouhá cesta.

Začátek byl upřímně řečeno dost odvážný. Neměla jsem žádné předchozí zkušenosti, jen představu toho, čeho chci docílit. Začala jsem hledat architekty, kteří měli zkušenosti s návrhy knihovných interiérů, oslovila jsem je a společně jsme vybírali nejvhodnější směr. Původní návrhy jsme několikrát měnili, ladili a upravovali. Para-

Obecní knihovna ve Vrbátkách, okr. Prostějov
Autorky fotografií: Zuzana Stolariková, Klára Künstlerová

Knihovnice s úvazkem 1,0 plní i funkci kulturního koordinátora a lektora kroužků Centra volného času

Počet obyvatel obce: 1 108
Velikost prostor pro návštěvníky: 71 m²
Knihovní fond: 3 200 k. j.
Počet otevřacích hodin v týdnu: 7
Počet kulturních a vzdělávacích akcí ročně: 50

PROSTORY A VYBAVENÍ KNIHOVEN

doxně tohle byla nakonec ta nejjednodušší část.

Potom přišla ta pravá práce. Knihovna tehdy měla kolem pěti tisíc knih – každou jsem měla v ruce několikrát. Všechny jsem roztřídila, odnositela, uskladnila a po dokončení stavby znovu nanosila zpět. Posilovna zdarma! Když jsem pak poprvé stála v hotovém prostoru, kde byla krásná nová podlaha, nové regály z kvalitního materiálu a nic víc, přiznávám, že mi úplně dobře nebylo. V hlavě jsem měla představu, ale dát všechno dohromady tak, aby to skutečně fungovalo, to byla výzva. Pro inspiraci jsem objela několik knihoven v našem okrese. Zjišťovala jsem, jak mají knihy značené, rozdělené, jak funguje jejich prostor. Chtěla jsem, aby naše knihovna byla přehledná, logicky uspořádaná, funkční a zároveň útulná. Současný výsledek stojí na detailech, jako jsou tematické obrazy, autorské kresby, sedací vaky, květiny, dekorace, světlo...

Po téměř tři čtvrtě roku jsme slavnostně otevřeli zcela novou knihovnu, než kterou lidé doposud znali. Moji čtenáři ale během rekonstrukce bez knih nezůstali – měla jsem malé provizorium na obecním úřadě, kde jsem schraňovala pár desítek titulů a podle objednávek je rozvážela.

Pestrý rok plný života

V současné době je knihovna živým komunitním centrem. Posuďte sami. Rok začínáme plesovou sezónou a tříkrálovou sbírkou, pokračujeme cestopisnými přednáškami, masopustem, divadly, karnevaelem či Nocí s Andersenem.

Jaro patří úklidu obce, vynášení Morany, čarodějnicím, zájezdům a tradičním májkám. V létě pořádáme letní kino a příměstské tábory, v září se přirozeně propojujeme s dněm Vrbátekých slavností. Podzim patří drakiádě, lampionovým průvodům, besedám a divadlům. Závěr roku uzavíráme Ježíškovou dílnou, živým betlémem, „vepřobraním“ nebo vánočním zájezdem.

Se školou a školkou spolupracuji na denní bázi. Pro děti připravuji tematické besedy a tvořivé programy, pořádáme pasování na čtenáře, pomáhám pedagogům s výběrem literatury a pravidelně vozím knihy na přání z Prostějova. Aktivně se podílím na vzdělávacích programech včetně Příběhů bezpráví či charitativních sbírek a vedu čtenářský kroužek.

Co se u nás čtenářům líbí nejvíc? Především atmosféra. Dětské oddělení je živým srdcem knihovny a děti tu tráví spoustu času i mimo akce. Senioři oceňují klid a přehlednost prostoru, rodiče zase to, že je knihovna přátelská a otevřená.

Spolupráce, která má smysl

Všechno, co se mi podařilo, je možné díky výborné spolupráci s obcí. Bez její podpory by knihovna nemohla růst tak rychle ani do takové šíře. Ať už jde o rekonstrukci, nové vybavení, provozní dobu, nebo samotné směřování, vždy mám podporu vedení obce – a toho si nesmírně vážím. Spolupráce není formální, je přátelská a založená na důvěře. Když přijdu s novým nápadem, neřešíme, jestli to půjde, ale jak to uděláme.

Oblíbený kout dětských návštěvníků

Proč to dělám?

Práce v knihovně je pro mě srdcová záležitost. Vidět, jak se z místa se dvěma dětskými čtenáři stalo místo, kde to žije, je obrovská radost. Jsem máma dvou dětí, ale pro všechny ostatní jsem prostě teta Zuzka – a tenhle titul mám snad ještě raději než všechny funkce dohromady.

A i když jsme malá knihovna, dokážeme dělat velké věci. Poměrně často se setkávám s otázkou: „Proč si pořád přiděláváš další práci?“ Na to můžu teď s klidným srdcem odpovědět: „Protože mi to za to stojí!“

Kontakt na autorku: kultura@vrbatky.cz
Web knihovny: <https://knihovna.vrbatky.cz>

Z návštěvy soutěžní komise
Knihovna roku 2025

Vyšla aktualizovaná verze **Doporučení pro výstavbu, rekonstrukci a zařizování knihoven**

Lenka Dostálová

Dovolujeme si informovat, že byla vydána elektronická verze *Doporučení pro výstavbu, rekonstrukci a zařizování knihoven*, která vznikla v rámci činnosti Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukci knihoven, jež je součástí Moravské zemské knihovny v Brně.

Na přípravě dokumentu se podílel autorický tým ve složení Lenka Dostálová (Moravská zemská knihovna v Brně), Vít Richter a Marie Šedá (Knihovnický institut Národní knihovny ČR) a ateliér ATREA, spol. s r. o.

Nová verze navazuje na původní vydání z roku 2012 a reflektuje současné potřeby knihoven, technologický vývoj i proměnu role knihovny v komunitním a kulturním životě obcí.

Aktualizovaný dokument slouží jako **praktický průvodce pro knihovny, architekty, zřizovatele i projektanty**, kteří se chystají budovat novou knihovnu, rekonstruovat stávající nebo upravovat interiérové prostory.

Dokument nově zahrnuje kapitoly věnované tématům:

- **exteriéry knihoven** — jak pracovat s okolním veřejným prostorem a jak stavba působí v kontextu obce či města,
- **ergonomie a bezpečnost** — zásady pro navrhování komfortních a bezpečných prostor pro návštěvníky i zaměstnance,
- **tvorba koncepce knihovny** — jak definovat hlavní funkce a vizi projektu ještě před začátkem projektování,

PROSTORY A VYBAVENÍ KNIHOVEN

- **vizuální identita** — doporučení, jak vytvořit jednotný a srozumitelný grafický design interiéru i exteriéru,
- **ekologie a udržitelnost** — jak řešit provoz, materiály a energetickou efektivitu moderních knihoven.

Publikace je volně dostupná v elektronické podobě na webu **Metodického centra pro vý-**

stavbu a rekonstrukci knihoven, kde najdete i další metodické materiály, pracovní listy nebo inspirativní příklady z praxe. Odkaz ke stažení: https://mcvrk.mzk.cz/files/uploads/dokumenty%20ke%20sta%C5%BEen%C3%AD/FINAL_MZK_DVRZK_21_10_25_F.pdf

Kontakt na autorku: Lenka.Dostalova@mzk.cz

ZAUJALO NÁS

Medvídek na prázdniny

Diana Vondřejcová

Kdo z nás neměl v dětství plyšového kamařáda, kterého bral všude s sebou? Na výlety, na návštěvy, na prázdniny i na spaní. Jeden takový plyšáček se stal inspirací pro vznik akce *Medvídek na prázdniny* v naší městské knihovně.

V čem akce spočívá?

Děti si z knihovny vypůjčí plyšového medvídka a k němu od nás obdrží prázdninový deníček, do kterého zaznamenají, kam se v létě vypravily a co dělaly. Zapiší i jméno medvídka a nakreslí obrázek či přiloží fotografii. Po skončení prázdnin děti medvídka vracejí a dostávají odměnu. Nejhezčí a nejpovedenější deníčky jsou pak dodatečně oceněny.

Po skončení akce jsme z deníčků, které jsme si od dětí okopírovali, vytvořili na dětském oddělení výstavu.

Jak akce funguje v praxi?

Základem jsou obyčejní plyšovi medvídci, které jsme zakoupili

v obchodním domě Ikea za 49 Kč za kus. Každý medvídek dostal své označení, kdy jsme mu na krk zavěsili zalaminovaný lístek nebo štítek vytištěný pomocí 3D tisku ve tvaru poštovní známky, srdce či vánoční kouličky. Štítky byly označeny písmeny, po vyčerpání abecedy pak čísla.

Děti si mohly od poloviny června přijít vybrat svého medvídka. My jsme si do jednoduchého evidenčního notesu k příslušnému písmenu či číslu zapsali jméno dítěte, kontakt na rodiče a termín výpůjčky. S medvídkem děti obdržely také prázdninový deníček, který se stal klíčovou součástí celé akce.

Foto Martina Hladíková

ZAUJALO NÁS

O PRÁZDNINÁCH JSME SPOLEČNĚ

- JEZDILI NA KOLE
- KOBALI SE V HLEDY
- NAVŠTÍVILI ZÁMEK, HRAD ČI ZŘÍCENINU
- BYLI NA PROCHÁZCE V LESĚ
- JEJELI VLAKEM NEBO AUTOBUSEM
- NAVŠTÍVILI ZOO NEBO OBORNU
- OPEKAU ŠPÍČKY
- SPALI VE STÁNOU
- NAVŠTÍVILI MĚSTO, VE KTERÉM JSME DOPODÍLO HERLI JAKÉ?

KDE JSME S VÁMI BYLI:

KDY?	KDE?	CO?

NÁZEV: **NEJ SPOLEČNĚJŠÍ ZÁŽITK:**

CHOVNĚT ZÁŽITK: VVVVVV

NA TĚCH

OBRAZEK ČI FOTKA NAŠICH ZÁŽITKŮ

PRÁZDNINOVÝ DENÍČEK

JMENUJI SE
JE MI LET

JMÉNO PLYŠÁČKA:

WESTERNA KNIHOVNA

Do deníčku mohly děti zapisovat, co s medvídkem podnikaly, kreslit obrázky, popisovat zážitky, uvádět přečtené knihy, zaznamenat nejsilnější prázdninový okamžik nebo přiložit fotografie. Deníčky tak přirozeně propojily čtení, psaní, výtvarnou tvorbu i rodinné sdílení.

Do akce se mohly zapojit všechny děti do 15 let. Přirozeně byl největší zájem u nejmenších a prvostupňových dětí.

Po skončení prázdnin děti medvídky vrátily zpět do knihovny. Za péči o plyšového kamaráda obdržely malou odměnu a diplom. V případě, že se medvídek ztratil nebo si ho dítě přálo ponechat, rodiče jednoduše zakoupili nového.

Velkým přínosem akce se ukázaly být samotné deníčky. Nejenže děti motivovaly k zaznamenávání zážitků, ale knihovně poskytly autentický a velmi silný materiál pro další práci, ať už ve formě výstav, nebo sdílení dobré praxe.

Naše zkušenost

Hned první ročník předčil naše očekávání, když se do akce zapojilo 30 dětí. O rok později, v létě 2025, si přišlo plyšového kamaráda vypůjčit už neuvěřitelných 90 dětí. Tak velký úspěch nás inspiroval k rozšíření projektu i mimo letní prázdniny. V prosinci 2025 jsme proto poprvé uspořádali také Medvídku na Vánoce, kterého si domů odneslo 37 dětí.

Medvídek na prázdniny se ukázal jako akce, která nevyžaduje složitou organizaci ani velký rozpočet, ale přináší silný zážitek a přirozeně posiluje vztah dětí ke knihovně. Plyšový kamarád se tak stal mostem mezi knihami, rodinou a prázdninovými vzpomínkami – a my už teď víme, že se s medvídky rozhodně neloučíme naposledy.

Kontakt na autorku:

vondrejcovaa@knihovnanm.cz

Knihovna na svatoprokopské hřbitovní zahradě v Libošovicích

Alena Pospíšilová

Historie českých knihobudek začala v létě 2013 projektem Knihobudka, který přeměňoval vyřazené telefonní budky na miniknihovny ve veřejném prostoru. Inspirací se staly fungující knihobudky v zahraničí. V průběhu let můžeme narazit na tyto snadno přístupné knižní samo-

obsluhy na nejrůznějších místech v různorodém provedení.

V srdci Českého ráje, ve střediskové obci Libošovice, můžete při své návštěvě narazit hned na dvě pěkné knihobudky. Jedna sympatická se skleněnými dvířky je umístěna na terase útulné kavárny DOMA. Ta druhá překvapí návštěvníka, vstoupí-li z rušné návsi do zvláštního, klidem

dýchajícího meditačního prostoru. Dominantou obce, kostel sv. Prokopa, obklopuje starý hřbitov, který svému účelu už dávno neslouží. Byval zarostlý a velmi zpustlý. Před několika lety se z vlastního popudu o něj začal starat místní mladý nadšenec, pracovitý, velmi citlivý a zručný Vítek Svoboda.

Svatopropokská hřbitovní zahrada po celý rok kvete. Několik laviček zve k usednutí, mnohé opečované hroby mají obnovené nápisy a jsou osázené převážně voňavou levandulí. Dalším milým překvapením jsou pítka pro ptáky a spousta krásných budek a proutěných zavěšených hnízd, nabízejících možnost ptačího bydlení. Důmyslně vyrobená KNIHOBUDKA oblaží srdce návštěvníka dokonalým provedením a mnohostranným využitím. Za prosklenými dvířky s magnetickým uzávěrem jsou nejen knížky, ale i nabídka ručně namalovaných pohlednic Libošovic a sešitová kronika návštěv. V zadní stěně knihobudky je malý kruhový otvor, kde si menší ptáček může vybudovat bezpečný domov.

V sobotu 15. listopadu 2025 jsme na knihobudce slavnostně odhalili skromnou pamětní destičku. Příchozím připomíná zapomenutého básníka Dušana Palu. Narodil se v Libošovicích ve zdejší škole v roce 1924, jeho dědeček tady byl řídícím učitelem. Zemřel velmi mladý, 14. listopadu 1945 v P r a z e.

Vřele doporučuji při návštěvě hradu Kostel, zámku Humprechtu a dalších známých míst Českého ráje zajet i do Libošovic. Pozoruhodná, magickým kouzlem dýchající hřbitovní zahrada

Zastávka Malechovice

za pozornost vnímavého, citlivého návštěvníka rozhodně stojí.

Milovníkům výletování vlakem doporučuji projít si naučnou stezku Podtroseckými údolmi s názvem „Od vlaku k vlaku“. Po modré turistické značce vede nejatraktivnějšími partiemi z Malechovic do Borku pod Troskami (nebo naopak). U příležitosti letošního 70. výročí založení nejstarší chráněné krajinné oblasti Český ráj byla obohacena novými informačními tabulemi. V prosklené plechové čekárně na lesní zastávce Malechovice vítá cestující skromná knihobudka. Ačkoliv vlhko knížkám zrovna nesvědčí, jejich pohyb a obměna je trvale překvapující. Přijďte si vybrat nebo se podělit o pár svých pokladů.

Kontakt na autorku: trizuby@seznam.cz

Výkaz snese všechno. Knihovna ještě víc

Helena Vejvarová, ChatGPT

Na první pohled je to jen tabulka. Řádky, sloupce, čísla, občas nula, občas jednička, někde x. Výkaz o knihovně. Dokument, který by se mohl tvářit nenápadně, kdyby v sobě neskrýval celý jeden malý vesmír.

Protože za každým číslem je příběh. Za každým „1 knihovnik“ stojí člověk, který půjčuje kni-

hy, topí, větrá, utírá prach, chystá besedu, lepí hřbety, vyplňuje statistiky a občas sám sobě říká: „Aha, dneska jsem vlastně i IT podpora.“

A pak jsou tu metodičky. Ty, které se na ten výkaz dívají jinými očima. Čtou mezi řádky. Vědí, že když je v kolonce napsáno „0 akcí“, může to znamenat:

- nebyl čas,
- nebyly síly,

- nebyl nikdo,
- nebo že se akce konala, ale nevešla se do kolonky.

Metodička je tak trochu překladatel. Překládá realitu malé knihovny do úředního jazyka tabulek. A naopak, z tabulek se snaží vyčíst, kde je potřeba pomoci, poradit, dovézt knihy, dodat odvahu, nebo aspoň říci: „*Tohle je v pořádku, děláte, co můžete.*“

Malé knihovny jsou totiž svět sám pro sebe. Mají pár desítek čtenářů, ale o to větší srdce. Knihovnick často zná každého jménem, ví, kdo má rád detektivky, kdo přijde jen na kus řeči a kdo si půjčí knihu „jen tak, aby se neřeklo“. A přesto se od něj očekává, že bude splňovat stejné kolonky jako velká městská knihovna.

Výkaz je přehledný. Realita méně. A právě v tom je ta složitost (i krása) práce knihovníků a metodiček. Jedni drží knihovnu při životě v praxi, druhí ji pomáhají udržet při životě v systému. Společně balancují mezi čísly a lidmi, mezi kolonkou a skutečností.

A tak až příště někdo řekne: „*Vždyť je to jen vyplnit výkaz,*“ usmějeme se. Protože víme své.

Výkaz možná snese všechno. Ale knihovna snese ještě víc – hlavně díky lidem, kteří za těmi čísly stojí.

Kontakt na autorku:

vejvarova@knihovna.jicin.cz

JAK NA TO

K průzkumu spokojenosti rodičů s projektem S knížku do života Bookstart

Kateřina Hubertová

Projekt S knížkou do života (Bookstart) je momentálně asi největší a nejviditelnější projekt knihoven a Svazu knihovníků a informačních pracovníků knihoven ČR, a proto se o něm hodně mluví. Ale hlavní je, že je opravdu stále o čem mluvit, protože projekt roste, vyvíjí se a mohutní. Knihovníci a osoby kolem projektu vědí, vidí a cítí, že projekt smysl má, ale to je potřeba nějak doložit. Už nestačí výsledky zahraničních výzkumů, reakce a podněty z dotazníků zpětné vazby knihoven, vlastní pocity a hypotézy. S ukončenými šesti lety projektu nastal čas realizovat vlastní průzkum a získat vlastní argumenty. Optat se těch nejdůležitějších aktérů projektu – rodičů. Aby se o projektu dozvěděly další rodiny s malými dětmi, aby podpora projektu pokračovala, aby se zapojovaly další knihovny, aby

další kraje projekt finančně podpořily a počítaly s ním i do dalších let, aby se třeba našli donátoři, partneři, aby projekt byl snadněji obhajitelný, aby samospráva a stát...

Díky poskytnuté dotaci MK ČR VISK mohlo během celého roku 2025 probíhat rozsáhlé evaluační šetření projektu S knížkou do života (Bookstart).¹ Hlavním cílem průzkumu bylo zjištění/potvrzení/ověření očekávaných přínosů S knížkou do života (Bookstart) v rodinách s dětmi ve věku 0–3 roky, které se do něj zapojily v minulých letech, zmapování podoby projektu a jeho fungování v Královéhradeckém kraji a v regionu Sedlčany a vyhodnocení projektu z hlediska očekávání a přínosů ze strany rodičů dětí, které projektem procházejí nebo byly do projektu v nedávné minulosti zapojeny. Uvedené lokality byly vybrány proto, že zahrnují největší počet zapojených knihoven (Královéhradecký kraj) nebo patří k nejděle

1 Komplettní závěrečná zpráva je volně dostupná z: <https://www.skizkoudozivota.cz/>

Analýza dat je dostupná z: <https://bookstart.streamlit.app/>

zapojeným (Městská knihovna Sedlčany).

Pro účely evaluace byl vytvořen pracovní tým, který zajišťoval odborný a metodický dohled a realizaci projektu. Tým tvořili: Hana Friedlaenderová – externí evaluátorka, výzkumnice, členka České evaluační společnosti, a zástupci z řad knihovníků z Národní knihovny v Praze, Královéhradeckého kraje a knihovny Sedlčany.

Evaluace probíhala od února do prosince 2025 a zahrnovala následující fáze:

- **jaro 2025:** příprava scénáře a realizace online kvalitativních rozhovorů s rodiči v Královéhradeckém kraji a Sedlčanech, první poznatky pro úpravu metodiky;
- **léto 2025:** tvorba a pilotáž dotazníku v pracovním týmu;
- **podzim 2025:** rozhovory s knihovníky v Královéhradeckém kraji a Sedlčanech, zpracování, rozhovory s rodiči nad dotazníkem, pilotáž dotazníku se zapojením rodičů z kvalitativní části;
- **říjen 2025:** příprava dotazníku, spuštění a sběr dat z kvantitativního dotazníkového šetření/ankety prostřednictvím zapojených knihoven ČR (QR kód s linkem dotazníku);
- **listopad–prosinec 2025:** zpracování a analýza dat, integrace všech částí a zpracování závěrečné zprávy.

Časové rozložení šetření umožnilo zachytit různé typy zkušeností a propojit kvalitativní zjištění s kvantitativními daty. Průzkumem se podařilo nashromáždit velké množství dat, která jsou velmi cenná pro další vývoj projektu. Výsledky evaluace budou veřejnosti dále prezentovány a využity. Děkujeme knihovnám, které zprostředkovaly kontakty s rodinami! Bez knihovníků, kteří programu věří, by to nešlo.

Celkové hodnocení projektu je veskrze příznivé, a navíc ukazuje oblasti k dalšímu vylepšení. Projekt má výrazně přínosné dopady na děti i rodiče. Evaluace velmi jasně ukazuje, že projekt má pozitivní vliv na různé dimenze dětského vývoje. Rodiče nejčastěji popisují zlepšení pozornosti, rozvoj slovní zásoby, schopnosti naslouchat krátkému příběhu, lepší zapojení do skupiny dětí

a spontánní zájem o knihy. Výsledky kvantitativního šetření tyto výpovědi jednoznačně potvrzují – velká část rodičů uvádí konkrétní posuny ve schopnostech, chování a celkové zvědavosti jejich dětí. Napříč regiony drtivá většina rodin uvádí vysokou míru spokojenosti s kvalitou knihovnických pořadů pro rodiny a zmiňují a oceňují klíčovou úlohu knihovníků v realizaci. Výsledky ukazují, že programy nejčastěji navštěvují ženy, matky na rodičovské dovolené s vyšším vzděláním, které mají k četbě a knihovně již vytvořený pozitivní vztah. V dotazníku tvoří vysokoškolsky vzdělané ženy matky drtivou většinu respondentů a také v rozhovorech se ukazuje, že programy přirozeně přitahují matky, které oceňují význam čtenářství a aktivně podporují všestranný rozvoj svého dítěte. Bariérami projektu jsou nejčastěji organizační a kapacitní limity. V některých případech se ukázala jako negativní věková různost dětí v programu a náročnost práce s rodiči a dětmi do 6 měsíců věku.

Hlavní motivací k zapojení do programu byla u většiny respondentek snaha podpořit rozvoj dítěte, vytvářet pozitivní vztah ke knihám a smysluplně trávit čas se svými dětmi. Maminky často zmiňovaly, že jim program připadá jako přirozený a nenásilný způsob, jak děti seznamovat s knihami již od nejujtějšího věku. Některé se chtěly také inspirovat v práci s knihami a poznat jiné rodiny se stejným zájmem. Motivací k zapojení byla kombinace vědomé snahy o rozvoj dítěte, kladného vztahu k četbě a potřeby kvalitně stráveného společného času a sociálního kontaktu. Ukázalo se, že projekt pomáhá v socializaci také rodičům navazováním nových sociálních kontaktů v obcích, což bylo často zmiňováno a velmi oceňováno.

Závěrečné shrnutí

Celkové lze říci, že projekt „S knížkou do života“ stojí na velmi pevných základech a jeho přínos je rodiči i knihovnami jednoznačně potvrzován. V dalších letech bude klíčové spíše jej dále rozvíjet než zásadně měnit – rozvíjet to, co už dnes dobře funguje, a současně citlivě posilovat oblasti, kde knihovny narážejí na limity (kapacita, věková

JAK NA TO

heterogenita skupin, práce s nejmenšími dětmi, dostupnost pro náročněji dosažitelné skupiny rodičů). Projekt má značný potenciál i nadále rozšiřovat dopad na rodiny, podporovat pozitivní vztah dětí ke knihám a posilovat roli knihoven jako přirozeného komunitního centra v obci.

Článek byl zpracován s využitím závěrečné zprávy, viz <https://www.sknizkoudozivota.cz/o-projektu-2/evaluace-projektu/>.

Kontakt na autorku: hubertova@knihovnahk.cz

STALO SE

Z celostátní konference Regionální funkce knihoven 2025

Adam Hošek

Začátek listopadu, Pardubice, Dům hudby. Desítky knihovníků, metodiků, ředitelů – tedy popravdě většinou spíše knihovnic, metodiček a ředitelů – v předsálí šum hovorů a stánky firem a institucí, v sále debaty, které hýbou českým knihovnictvím. Celostátní konference Regionální funkce knihoven.

Jakožto novopečený ředitel knihovny pověřené regionálními funkcemi jsem konferenci nemohl vynechat. Jednak jsem o této bienální akci od svých kolegyň už ledacos slyšel, jednak je to výtečná příležitost trochu se zorientovat v důležité, a ne úplně jednoduché oblasti. Jedna věc je rozvíjet knihovnu v okresním městě se spoustou uživatelů, zaměstnanců, potřeb, výzev a příležitostí. Ale starat se o desítky knihoven a knihovniček, které by všechny měly směřovat k plnění

standardů a rozvíjení svých starých i nových rolí, i když mají opravdu všelijaké podmínky, to už představuje docela jinou sbírku výzev.

V tomhle ohledu je nejlepší cestou sdílení zkušeností. Ať už od inspirativních řečníků, nebo od kolegů a kolegyň v průběhu dne a večera mimo hlavní program. A tak se člověk dozví, co všechno může v Litoměřicích patřit do výměnných souborů, jak ve Středočeském kraji komunikují se zřizovateli, jak se časopis Čtenář otevírá metodickým tématům, jak v našem kraji hodnotí rodiče projekt Bookstart, co obnáší mít 150 svěřených knihoven a co zase mít na starosti pouhé dvě. Rozhodně cenné perspektivy.

Kromě toho zazněla řada praktických příspěvků k aktuálním problémům – od novinek v dotačních programech přes představení novely Doporučení k výstavbě a rekonstrukcím knihoven po vývoj v centrálních digitálních platformách a službách.

Ve mně osobně ovšem největší dojem zanechaly dva příspěvky, jejichž témata běžnou agendu pověřené knihovny přesahují, ale zároveň do ní nevyhnutelně pronikají.

První takový příspěvek přednesl Milan Štefanec, který vysvětloval, jak na advokacii knihoven. Tedy na mnohdy nelehké vyjednávání a obhajování zájmů a potřeb knihoven vůči zřizovateli. Zdroje jsou vždy omezené a každý by něco potřeboval. Zásadní dle jeho slov je ale obrátit perspektivu a zaměřit se na to, co knihovna obci přináší – a jaké její problémy řeší nebo řešit může, když k tomu dostane náležitě podmínky. Že může pomoci se vzděláváním nebo sociálním začleněním, že živá knihovna může přispět k tomu, že se lidem nechce stěhovat pryč. A když tedy knihovna žádá o navýšení prostředků nebo novou budovu, není to ani tak proto, že ona to

potřebuje, ale proto, že díky tomu může řešit problémy obce.

A druhý z těch nejinspirativnějších byl příspěvek novináře Ondřeje Kasíka, který se věnoval tématu, před nímž dnes skoro není úniku: umělé inteligenci. Fundovaně a názorně nás zavedl do jejího světa plného závrtných možností a možná ještě závrtnějších rizik. Nakonec ale z jeho příspěvku vyplynulo následující: role knihoven v budoucnu bude zásadnější než kdy dřív. Knihoven jako míst, kde se člověk setkává s opravdovými příběhy a nachází k nim lásku. Kde se odmala učíme pracovat s informacemi a tříbíme si inteligenci vlastní, přirozenou. Kde se setkávají lidé spolu navzájem a zůstávají tak zakotveni ve skutečném světě, v mezilidských vztazích a ve své komunitě.

Kontakt na autora: hosek@knihovna-ijcin.cz

Konference Do černého 2026

Kateřina Hubertová

Městská knihovna v Praze pořádala v pondělí 26. 1. 2026 již 12. ročník konference Do černého. Ta letošní si pohrávala s tématem *Mimo komfort – knihovny v čase změn*.

Jako obvykle konference přinesla mnoho zajímavých pohledů na současný svět a jak jinak, nabídlá spíše více otázek než odpovědí. V anotaci konference jsme četli: „Žijeme ve světě, který prochází hlubokými a zásadními proměnami – společensko-politické výzvy, klimatická krize, pokles důvěry ve společnost či útoky na demokratické principy jsou dnes skutečností, která mění vše kolem nás. O těchto změnách se v knihovnách často hovoří, také konference Do černého se jim v minulosti již věnovala. Cílem letošního ročníku je však položit si klíčovou otázku: Reagujeme na tyto proměny skutečně? Odráží to, co knihovny dělají, tyto nové skutečnosti? Nebo zůstáváme v bezpečí tradičních „besed“ a „cílovek“?“

Nepříjemná, kontroverzní nebo náročná témata se ve veřejném prostoru objevují méně, než by bylo potřeba. V textu jsou použita slova krize, důvěra, demokracie, společnost... slova, která se mnohokrát opakovala i v předchozích ročnících konference. Každé z těchto slov v sobě nese silný emoční náboj, i když každé trochu jiným směrem. Emoce, které vyvolávají, se samozřejmě liší podle osobních zkušeností, ale existují určité typické reakce, které se objevují u většiny lidí. Úzkost, strach, stres, bezmoc, skepse, frustrace, obavy a na druhou stranu klid, naděje, důvěra, hrdost, otevřenost, odpovědnost i zvědavost.

Společnost stojí na křižovatce různých možných budoucností. Je důležité pochopení demokratických principů a procesů ve společnosti. Je nutné o těchto věcech hovořit, a proč ne právě v knihovnách. Knihovny mohou být místem, kde se demokracie v praxi učí a cvičí, a to skrze přístup k vědomostem a otevřený dialog, čímž posilují základní stavební kameny svobodné společnosti. O tom všem jsou konference Do černého.

Záznam z této i předcházejících konferencí je k dohledání na youtubovém kanále pořadatele knihovny, což je Městská knihovna v Praze.

<https://www.youtube.com/user/KnihovnaPraha>

Kontakt na autorku: hubertova@knihovnahk.cz

Bibliotheca Antiqua 2025

Martina Opršalová Dašková

V olomoucké vědecké knihovně (VKOL) se konala ve dnech 27.– 28. 11. 2025 už po třiatřicáté konference Bibliotheca Antiqua, jejíž náplní bývá bádání o rukopisech, starých a vzácných tiscích a o všem, co s tím souvisí. Program konference je přístupný na webu VKOL¹ a v dohledné době bude jistě doplněn o plné texty přednášek, tudíž uvedu jen příspěvky, které mě nejvíce zaujaly.

Po přivítání organizátory konference se program okamžitě naplno rozjel online příspěvkem Klause Kempfa, emeritního ředitele Bavorské státní digitální knihovny, který připravil k 300. výročí narození známého italského dobrodruha. Jeho přednáška *Casanova as Librarian in Dux* se zabývala působením Giacoma Casanovy v knihovně duchcovského zámku a připomněla, že obdivovaný dobyvatel dívčích srdcí byl zároveň učenec, vzdělaný a sečtělý člověk, jenž se stýkal s mocenskou, ale i s intelektuální elitou své doby.

Poté mě zaujala přednáška Petry Kubíčkové o knižních ilustracích Josta Ammana, vynikajícího dřevořezáče a kreslíře, které se nacházejí ve fondech VKOL. Ilustracemi se zabýval i příspěvek Jana Štefana, a to biblickými ilustracemi rytců bratrů Balzerů, významných představitelů bohemikální knižní tvorby 18. století. Obrazy překypovala i přednáška Daniely Škulové ze Slovenské národní knihovny o iluminacích v prvotiscích z dílny Antona Kobergera. Příspěvky mohou poučít každého, kdo se zabývá studiem starých tisků a jejich obrazovým doprovodem, neboť ukazují problémy vědeckého bádání i konkrétní výsledky.

Na příkladu dalšího příspěvku s názvem *Notované zlomky z fondů Vědecké knihovny v Olomouci*, který přednesl Daniel Šniežek, můžeme

vidět minuciózní, velmi pracné zkoumání dochovaných pramenů, zde druhotně použitých pergaménových fragmentů z vazeb knih ve fondech VKOL. Tyto drobné a zhusta poškozené zlomky obsahují notové zápisy, jež autor analyzoval jako významné historické a hudební prameny. Jedná se například o fragmenty z antifonáře (liturgická kniha – zpěvník) nebo ze Skutků apoštolů (Bible – Nový zákon). Výsledky předkládané práce jsou inspirativní jak pro badatele, tak pro kurátory, kteří ve svých sbírkách starých tisků nalézají podobné rukopisné či notované fragmenty.

Další přednáška *Bacha Nuska! Aneb 20 let, které zásadně změnily charakter podsbírky Knižní vazby v SM v Liberci* od Petry Štovičkové popsala práci Bohumila Nusky, jenž dva týdny před konáním konference zemřel. Knihovědec, literát a milovník starých knih Bohumil Nuska se dvacet let věnoval sbírce knižní vazby a starých tisků v libereckém muzeu, kterou postupně rozšiřoval a doplňoval. Zabýval se studiem slepotiskových renesančních vazeb, které na svých výzkumných cestách po českých muzeích a archivech zachycoval pomocí tužkových obtahů. Takto vytvořený bohatý fond nyní obsahuje tisíce zkopírovaných vazeb a jiných dokumentů. Kromě toho působil v Komisi pro výkup starožitností při NM v Praze, kterážto pozice mu pomáhala zachraňovat staré bohemikální tisky před bezhlavým prodejem do zahraničí. Sám chodil do svozových center a skladů a vykupoval nalezené staré tisky, které před ním mnohdy chtěli prodejci utajit, protože si od zahraničních kupců slibovali mnohem větší výtěžek, a zejména valuty. Takto zachránil více než dvě stě bohemikálních tisků.

Příspěvky Jany Cabadajové a Martiny Bajzíkovejé ze Slovenské národní knihov-

¹ <https://kba.vkol.cz/aktualni-rocnik>

ny se zabývaly komplexní ochranou historických fondů, tedy studiem, ochranou, konzervací a restaurováním těchto fondů, včetně mezinárodních projektů. Tudiž opět inspirativní námět pro kurátory historických knižních sbírek.

Posledním příspěvkem, který zde zmíním, je *Rezidenční biskupská knihovna v Litoměřicích (tzv. Valdštejnská knihovna)* Tomáše Bárty Pražáka. Jedná se o průzkum historického knižního korpusu v rámci dějin restaurování knih; zároveň autor studoval i další skutečnosti, jako například provenienční znaky. Také se snažil vysledovat a prostudovat knižní exempláře, které se zde již

nenacházejí, ale jsou uloženy v jiných knihovnách. Nabízí se paralela mezi zmíněnou Valdštejnskou knihovnou a knihovnou královéhradeckých biskupů, tzv. Trautmannsdorfskou (familiárně nazývanou Trautka), jež se nachází na královéhradeckém biskupství, a možný směr jejího budoucího zkoumání. Mnohé zajímavé a vzácné exempláře původem z „Trautky“ jsou uloženy i v knihovně Muzea východních Čech v Hradci Králové.

Kontakt na autora:

m.oprsalova.daskova@muzeumhk.cz

V4 a hodně optimistických informací...

Vladka Buchtová

Ve dnech 7.–9. října 2025 jsme se s kolegy-ny Mgr. Michaelou Haškovou zúčastnily Mezinárodního semináře knihoven a odborníků ze zemí V4, který pořádala Státní vědecká knihovna v Banské Bystrici (ŠVK BB). A proč zrovna my ze Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové? Protože jsme sesterská knihovna a protože téma znělo „Inkluze – zpřístupňování – služby; výměna zkušeností knihoven zemí V4“. A protože knihovny jsou už dávno centrem setkávání lidí napříč generacemi, sociálním postavením i zaměřením. Seminář svedl dohromady odborníky – knihovníky ze zemí V4 (Česká republika, Polsko, Maďarsko a Slovensko) spolu s odborníky z muzeí, galerií, kulturních a vzdělávacích center, ministerstev, univerzit, neziskových organizací a občanských sdružení.

Jakmile byl tedy projekt, který ŠVK BB podala, schválen, začala komunikační smršť: e-maily létaly na všechny strany a nebylo to nic pro slabé povahy, které rozhodí jeden deadline. Dostávali jsme průběžně přesné informace i instrukce, co vše připravit na konferenci z naší strany. Byly jsme osloveny – dobrovolně povinně – s nabídkou článku do sborníku, což jsme samozřejmě rády přijaly, a i v tomto bodě byly instrukce i termíny vždy přesné. Několikrát byl vznesen požadavek

na úpravy – to jsme teda koukaly –, nicméně vždy se jednalo o odborné poznámky, které svědčily o pečlivosti, stejně jako dotazování se na podrobnosti naší činnosti, což vedlo ke zpřesnění informací v našem článku. Všechny připomínky jsme zapracovaly do našeho příspěvku *Vzdělávání jako prostředek inkluze pro seniory, sociálně znevýhodněné a cizince*. Výsledkem neustálého nepřekného stresu byl pěkný fakt, že ŠVK BB zajistila včasný tisk a distribuci časopisu tak, aby byl připraven k doručení účastníkům akce, takže sborník jsme dostaly ještě před zahájením konference. Předem nám také byla nabídnuta možnost zúčastnit se některého z workshopů, čehož jsme opět rády využily. Vybraly jsme si ukázky pohybových cvičení, využívaných při kognitivních trénincích, *Tělo v pohybu, mysl v pohybu*, která vedla jedna z organizátorek konference, Mgr. Ivana Bičanovská, a nutno dodat, že po ukončení druhého dne konference to byla vítaná relaxace.

V pondělí 7. října byla konference zahájena promluvou ředitelky ŠVK BB PhDr. Olgy Doktorové, která nás přivítala a řekla několik slov o důležitosti knihoven a jejich poslání. Pak už byl první blok prvního dne konference zahájen, a to příspěvkem Knihovny pomáhají, jehož autorem byl Mgr. Roman Giebisch, Ph.D. Poté jsme si vyslechli příspěvek Gábor Vargy, který přinesl přehled knihovních služeb pro seniory v Maďar-

sku, následovaly *Programy pro znevýhodněné a zdravotně postižené a zvyšování povědomí většinové společnosti v knihovně Berzsényi Dániela v Szombathely*. Pak už byl na řadě příspěvek náš.

S kolegyní jsme měly prezentaci o nabídce služeb, kurzů a workshopů pro osoby ohrožené exkluzí, tj. pro seniory, tělesně znevýhodněné, lidi bez domova a cizince. Zazněly tady téměř všechny aktivity, které v knihovně pořádáme, tj. klub seniorů, cyklus univerzita volného času, akce v rámci projektů, jakým byl například ten spojený s přihláškou města Broumova na Evropské město kultury 2028 nebo Seniori do onlinu – Digitální odysea, ale i akce a eventy, které jsme v minulosti připravovali pro neslyšící, pro lidi bez domova nebo pro osoby v těžké životní situaci. Kolegyně poté mluvila o práci s cizinci. A to nejen o jazykových kurzech, ale i o službách pro uprchlíky z Ukrajiny, cizojazyčných dokumentech, výtvárných integračních aktivitách a v neposlední řadě o psychické podpoře těchto lidí. Následovala také poznámka o exkurzích a workshopech v angličtině nejen pro zájemce z řad studentů, kteří k nám zavítali v rámci projektu Erasmus. Po ukončení našeho příspěvku následovala přestávka a my jsme mohly, jak jsme se domnívaly, teď už bez napětí a v klidu a v pohodě sledovat další příspěvky konference... Tak ne... Ihned po našem příspěvku jsme byly požádány o rozhovor. Takže rychle za paní reportérkou z rádia Lumen. Ta byla velmi příjemná, takže i bez přípravy jsme mohly rozhovor o naší práci v knihovně natočit. Jednalo se následně o poměrně dlouhou reportáž s rozhovory se slovenskými a vybranými zahra-

ničními účastníky projektu. Program byl vysílán 22. října 2025 v 11:00 hodin na Radio Lumen, což bylo opět přínosné, protože jsme mohly touto formou seznámit širokou veřejnost s činností Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové i v zahraničí. Takže: teď konečně bez napětí ke sledování prezentací našich kolegů. A bylo nač se těšit. Následovala totiž témata jako umělecká a hudební terapie pro léčbu, aktivaci a sociální začleňování seniorů, romských komunit, migrantů a bezdomovců, stejně jako terapeutická pedagogika, projektový management a sociologický výzkum inkluze a trénování paměti. Nelze se zmínit o všech promluvách a prezentacích, ale o jedné přece jenom... Velmi nás oslovila prezentace Mgr. art. Romana Večerka z Oravské knihovny Antona Habovštiaka z Dolného Kubína *Předsudky. Kdo z nás může s jistotou říci, že jemu se to nemůže stát?* Více než prezentace to bylo zajímavé vyprávění o projektu *Předsudky*, do kterého byli zapojeni lidé bez domova, jejichž úkolem bylo umělecky se vyjádřit. Jakkoli a k čemukoli. Hlavním záměrem projektu byla podpora dostupnosti kultury pro lidi bez domova, rozvoj jejich talentu a otevření tématu předsudků, se kterými se denně tyto lidé setkávají, a v neposlední řadě přiblížení tohoto tématu široké veřejnosti, hlavně mladým lidem. Součástí projektu byly totiž i besedy na středních školách, které sestávaly z autentických výpovědí lidí bez domova, jejichž věk se v Dolním Kubíně pohybuje od 19 do 70 let. A shrnutí? „Mysleli jsme, že budeme jen číst, psát, kreslit, modelovat a fotit. Hledali jsme talenty, zájem a odhodlání. Ale objevili jsme důvěru, respekt a přátelství.“

Ze svého pohledu si neumím představit lepší zhodnocení projektu.

Konference sama byla dobře zorganizovaná. Dobrým nápadem byl způsob moderování. Bylo vedeno několika moderátory, a to vždy z řad vystupujících. To svým způsobem zajišťovalo pochopení problému inkluze ze strany moderujících. Druhý den konference zahajovala ranní blok kolegyně ze Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové Michaela Hašková, což bylo pro nás ctí. Další moderátoři byli z Národní knihovny České republiky, Knihovny Ference Rákócziho II. v Miskolci a Krajské veřejné knihovny v Opoli.

Bloky byly nastaveny tak, aby byla vždy možnost přestávky, čímž byla zachována pozornost posluchačů. Příspěvky byly vybrány dobře a z našeho pohledu byly obohacující a inspirující.

Také byla možnost srovnání naší práce s prací v zahraničí, což bylo neoddiskutovatelným přínosem. Ale největší přínos semináře spočíval v setkání, sdílení a navazování kontaktů mezi odborníky ze zemí V4.

A abych to pěkně chlubivě zakončila, činím tak větou z naší společné prezentace: „Krátce shrnuto: vzdělávat, informovat širokou veřejnost, stavět mosty mezi tzv. normálním životem a životem v exkluzi, snaha poukázat na všechny, kdo potřebují pomoc, a formou setkávání, dialogu a konkrétní pomoci se zapojit, i to je jedním z hlavních úkolů knihoven jako komunitních center a vzdělávacích institucí.“ Konec. Tečka.

Kontakt na autorku:

vladimira.buchtova@svkhk.cz

Bibliotheca academica 2025 – po 22 letech opět na půdě UHK

Marie Otavová

Po 22 letech se stala 6. a 7. listopadu 2025 hostitelskou univerzitou celostátní knihovnické konference Bibliotheca academica Univerzita Hradec Králové (UHK); jejím hlavním pořadatelem je Asociace knihoven vysokých škol (AKVŠ) a hlavními garanty UHK a Univerzita Pardubice. Ústřední téma *Akademický svět, knihovny a společnost: prolínání, podpora, synergie* korespondovalo se všemi přednáškami, které na konferenci zazněly. Během slavnostního zahájení přivítal na 250 účastníků konference předseda Výkonného výboru AKVŠ Václav Šubrt a rektor UHK doc. Jan Kříž, který představil univerzitu v datech, zmínil prestižní ocenění, která UHK získala, i její postavení v celosvětových žebříčcích kvality vzdělávání. Atmosféra konference byla velmi živá a tvůrčí, protože během prezentací mohli účastníci reagovat zasláním dotazů, které byly vždy po skončení prezentace zodpovězeny a diskutovány.

Během prvního bloku přednášek, první kon-

ferenční den, byla hostem konference Nadin Kessler, vedoucí odboru pro informační management Universitätsbibliothek Freiburg, která porovnála informační management vybraných českých a německých univerzit.

Jakub Trojan z Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně se věnoval problematice, kterou řeší univerzity společně s knihovnami: *Citizen science a knihovny: jak na to a jaké jsou příklady dobré praxe*. Příspěvek představil občanskou vědu (citizen science) jako inovativní nástroj propojující akademický výzkum se strategickým zapojením vysokoškolských knihoven do otevřené vědy a demokratizace výzkumu. Představil platformu SciStarter a metodiku LIBER, směřující k synergii s otevřenou vědou.

Ředitel Centra pro studium vysokého školství Radim Ryška zaměřil svoji přednášku *Vysoké školy a jejich třetí role: spolupráce s praxí, transfer znalostí a podpora inovací* na společenskou roli VŠ, které kromě hlavního poslání a role vzdělávací a vědecké instituce jsou aktivními partnery v rozvoji společnosti. Představil příklady

spolupráce s podniky, veřejnou správou, možností spolupráce s odděleními transferu znalostí a technologií, včetně možností podpory podnikání a realizace kulturních, vzdělávacích a osvětových aktivit.

Martin Krčál z Moravské zemské knihovny se zabýval ve své prezentaci *Katalog nové generace* otázkou, jak mohou knihovny lépe podpořit studenty, vyučující i výzkumníky v získání orientace v informačním světě a proč dává smysl zapojení knihoven do portálu Knihovny.cz.

V odpoledním bloku seznámila Adéla Jerolímková z Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK ve své přednášce *Mikrocertifikáty jako nová forma profesního vzdělávání: příklad kurzu Data steward* s touto novou formou flexibilního vzdělávání včetně možnosti začlenění do studijních programů, přípravy akreditační a spolupráce s akademickými knihovnami v praktické části kurzu.

Michaela Morysková a Tereza Schwarzová Matýsová shrnuly ve svém vstupu *Doktorandi a knihovny: Jak přežít vědeckou džungli s trochou pomoci* aktivity, kterými podporují VŠ knihovny doktorandy jak během studia, tak na počátku jejich vědecké kariéry a při prvních zkušenostech s publikováním odborných textů.

Lenka Maixnerová z Národní knihovny ČR představila ve své prezentaci *Propojená data jako nový standard: budoucnost tvorby a správy knihovnických dat v českém prostředí* výzvy a příležitosti spojené s přechodem českých knihoven od tradičního formátu MARC 21 k propojeným otevřeným datům spolu s možností efektivního sdílení knihovnických záznamů, shrnula překážky a připravenost českého prostředí tuto zásadní změnu realizovat. Seznámila

Foto Johana Kratochvílová

rovněž se záměrem Národní knihovny modernizovat systém autoritních záznamů a Souborný katalog ČR.

Vedoucí pracovní skupiny pro elektronické informační zdroje AKVŠ z Univerzity Karlovy, Lucie Panchártek Suchá, se zabývala změnami v akviziční strategii, které nastanou v modelu nákupu knih na platformě ProQuest při ukončení nákupu e-knih v modelu DDA (Demand-Driven Acquisition).

Marcel Nový a Žaneta Procházková, vedoucí pracovní skupiny Open Science AKVŠ z UK, v přednášce *Pomáhat a sdílet* vyzdvihli a na konkrétních příkladech dokladovali důležitost sdílení znalostí a zkušeností v oblasti podpory otevřené vědy.

Foto Johana Kratochvílová

Na začátku druhého konferenčního dne čekala účastníky konference důležitá bilance hlavních manažerů projektu CARDS a komplementárního projektu EOSC CZ¹, vázícího se k projektu CARDS, Jakuba Štogra, Petry Kubálkové a Hany Heringové. Byly zmíněny důležité milníky, příležitosti a klíčové fáze projektu, který vstoupil do druhé třetiny realizace včetně veřejné zakázky na dodavatele jádra platformy nové generace II (PNG II).

Jiří Jiráč z Národní technické knihovny a garant projektu CzechElib vysvětlil, jaký je průběh a stav aktuálních obnov licenčních a transformačních smluv sjednaných Národním centrem CzechElib pro období 2026+.

S velkým očekáváním účastníků konference proběhlo seznámení s nástrojem Data Stewardship Wizard (DSW), který představil Antonín Žita z projektu EOSC CZ v kontextu Národní repozitářové platformy (NRP) a vyzdvihl jeho roli v podpoře řízení výzkumných dat a tvorbě správy dat – Data management plánů (DMP). Popsal současné a plánované funkcionality, strukturu znalostních modelů a způsob, jakým DSW podporuje FAIR principy². Popsal koncept izolovaných implementací DSW včetně výhod pro instituce a možnosti integrací s lokálními systémy.

Také další přednáška *Ukládání výzkumných dat v Národní repozitářové platformě – repozitáře, licence, FAIR principy* přinesla téma, které univerzity, výzkumná pracoviště i akademické knihovny intenzivně řeší. Daniel Mikšík z projektového týmu EOSC CZ podal přehled o službách Národní repozitářové platformy včetně seznámení se systémy, oborovými členěním podpůrnými nástroji k licencování dat a jejich ukládání a zpřístupnění v souladu s FAIR principy.

Na tuto přednášku navázala Marika Hrubá z Masarykovy univerzity, která představila model správy výzkumných dat na Masarykově univerzitě a klíčové nástroje a možnosti integrace do vnitřního ekosystému instituce včetně budoucích možností napojení na širší infrastrukturu,

budovanou v kontextu Národní implementace EOSC CZ.

Téma *Knihovny jako aktéři občanské společnosti* z mnoha zorných úhlů účastníkům konference otevřel ředitel Městské knihovny v Praze Tomáš Řehák. Ve své prezentaci rozvinul diskusi, do jaké míry jsou knihovny skutečnými aktéry občanské společnosti, zda mají příležitosti podporovat otevřenost a dialog, ale jaké limity jako poskytovatelé veřejných služeb knihovny mají.

Zcela zásadní informace přinesla prezentace Vojtěcha Tomáška, ředitele Odboru vysokých škol MŠMT ČR, který představil záměry MŠMT pro rozvoj vysokých škol na rok 2026 s přihlédnutím k oblastem vysokoškolských knihoven a nový Program na podporu strategického řízení VŠ na roky 2026–2030 včetně možností zapojení agendy knihoven do strategických priorit v rámci závazku mezi VŠ a MŠMT. Představil šest oblastí programu – *Kvalita a excelence, Internationalizace, Lidské zdroje, podpora studujících a sociální bezpečí, Digitalizace a využití umělé inteligence, Rozvoj infrastruktury, Transfer znalostí a rozvoj strategických partnerství*. Zároveň představil, jak by měla být každá projektová priorita popsána a zdokumentována.

Závěrečná prezentace *Knihovna, kde to žije: moderní služby pro všechny generace* patřila ředitelce Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové (SvkHK) Daniele Ridlové. Ta představila bohatou škálu nabídky tradičních knihovnických služeb a zároveň se podělila s účastníky konference o konkrétní příklady velmi oblíbených aktivit – uspořádání únikových her nebo sprintu po schodištích knihovny; obě aktivity reagují na aktuální společenské výzvy a potřeby a byly přijaty s velkým nadšením veřejnosti. Představila záměr SvkHK budovat otevřené prostředí s inovativními službami pro každého bez ohledu na věk, vzdělání či životní situaci.

Během přestávek na kávu i v průběhu celého společenského večera využili účastníci konference příležitost sdílet příklady dobré praxe

1 Iniciativa EOSC CZ zveřejňuje výstupy v rámci jednotlivých projektů.

2 Více o FAIR principech na <https://openscience.cz/cs/data/fair-principy/>

STALO SE

a podělit se o své zkušenosti s řešením rozmanitých problémů. Každá z konferencí Bibliotheca academica má pravidelně doprovodný program, který se uskutečnil během příjezdového dne 5. listopadu a setkal se u téměř dvou stovek účastníků s mimořádným zájmem. Půvaby Hradce Králové, jeho dějiny, architekturu a historii poznali díky čtyřem vycházkovým okruhům – *Hradec Králové – věnné město českých královen, Biskupská rezidence a její knihovny, Vzhůru do salonu republiky a Historické budovy Filozofické a Pedagogické fakulty UHK po náročné rekonstrukci a Lesákova knihovna*.

Konferenci zakončil a krátce zhodnotil předseda Výkonného výboru AKVŠ Václav Šubrta,

kteřý poděkoval Marii Otavové, ředitelce Univerzitní knihovny UHK, a vedoucí knihovny Blance Jankovské z Univerzity Pardubice za úspěšnou organizaci konference, rovněž všem sponzorským firmám. Účastníci konference byli spokojeni s výběrem témat konference, oceňovali dobrou organizaci i dobře fungující zázemí; pro mnohé se Hradec Králové stal městem, kam se „budou rádi vracet“. Během úplného závěru byla krátkým spotem představena Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, která bude v roce 2026 hostitelkou konference Bibliotheca academica 2026 v termínu 4.–5. 11. 2026.

Kontakt na autorku: marie.otavova@uhk.cz

GENERAČNÍ POHLEDY

Generace Alfa, novinka v našem hledáčku

Vanda Vaničková

Rubrika *Generační pohledy* vznikla, neboť jsme nabyli dojmu, že si generace vzájemně občas nerozumějí. Jazykově, pohledem na online i reálný svět nebo třeba zálibami a koníčky. A protože knihovníci chtějí rozumět návštěvníkům svých knihoven, zkusíme hledat společnou řeč. Minulý ročník byl zasvěcen *generaci Z (1995–2010/4)*, ten letošní u mládeži zůstane. Milí čtenáři, právě startuje roční exkurze do světa generace Alfa.

Může to vypadat jako vtip, ale je to fakt – písmena z konce abecedy došla, proto se název přesouvá na začátek a pro změnu do řecké abecedy. **Generace Alfa** je označení pro **narozené mezi roky 2010 až 2024**.¹ Kdo by chtěl mít šmahem hotovo, uzavře celé generační přemýšlení tím, že „*to jsou jen děti*“. Ano, jsou to děti a dospívající, ovšem i oni vykazují určité společné rysy, jež by nás nejen v knihovně

měly zajímat. Alfy jsou mnohdy označovány jako **generace, které koluje v těle digitální DNA, a ti starší z nich s nadsázkou prý nejsou teenageři, ale screenageři** (podle vsudypřítomných dotykových obrazovek – screen). Toto asi netřeba rozporovat, **život téhle generace je už od svého počátku obklopen online prostředím**. Schválně, znáte někoho, komu se ve sledované době narodilo miminko a rodina nemá ani jednu jeho fotku v digitální podobě? Těžko. Maximálně ji v lepším případě nemá veřejně na sociálních sítích.

I letos zůstanu věrná modelu „o generaci jen s generací“. S prvním článkem mi pomohli sourozenci **Adélka (* 2018) a Jára (* 2016)**. Rovnou v úvodu musím zmínit, že to byla – v tom nejlepším slova smyslu – jízda. Jízda plná energie, anglicismů, tajemství (která jsem ale slíbila neprozradit) a hraní na mobilu, protože přesně taková tahle generace je. Ale postupně...

Už od začátku bylo jasné, že i když jsou oba moji respondenti malí, dobře vědí, o co kráčí.

1 Stejně jako u všech generací – roky ohraničující generace se dle různých zdrojů drobně liší. Více informací například: <https://www.csas.cz/cs/firmy/articles/24/generace-alfa-vsechny-cesty-vedou-online>

„**My jsme tady dneska proto, že se nás budete ptát, co nás baví, proč jsme na mobilech a tak,**“ otevřel diskusi Jára a s Adélkou pokračovali výčtem činností, které je baví – fotbal, florbal, hrát si s kamarádkou v lese, škola. Až později zaznělo to, co jsem čekala daleko dříve – sledovat nejruznější videa na YouTube a hrát hry na mobilu. Na **YouTube** se jejich oblíbeně těší tzv. shorts (krátká videa), jednou o likvidaci vosího hnízda a jindy třeba o dívkách v kadeřnickém salónu. Zmíněný formát koresponduje s potřebou nepřetržitě z virtuálního světa dostávat nové a nové podněty. Vždyť obecně (nejen) dětmi oblíbený TikTok je právě na nekončícím přísunu krátkých videí založen. Nerada bych ale vzbudila dojem, že jsou oba sourozenci k displeji přisátí celý den. Takovou negativní generalizaci slyším na adresu dnešních dětí často. „**Máme každý den limit 2 hodiny na mobilu a je dobře, že ho máme,**“ přitakali oba a doplnili odsuzujícím tónem příklad kamarádky, která je na mobilu závislá, protože na něm může být pořád. Rodičovská kontrola pohybu v online prostředí je v tomto věku základ pro budování zdravého vztahu k digitálním technologiím. Podíváme-li se na hlavní rys generace Alfa (online svět jako její přirozená součást), je jasné, že absolutní zákaz technologií (třeba i ve škole) není tou správnou cestou. Seznámení s riziky a možnostmi efektivního využívání, to považuji za správnou cestu. Od YouTube jsme přešli k **Minecraftu**, proč je to mezi dětmi takový hit. „**Jsou tam skvělé animace, můžeš donekonečna stavět cokoli.**“ Možnost *dělat během her cokoli* byla zmíněna ještě několikrát. Nepovažuji to za náhodou, ale naopak vysvětlení. Na Minecraft a všechny hry v digitálním prostoru nahlížíme my starší primárně optikou dospěláka, a proto nám to hlava nebere. Většina z nás nemá takovou fantazii jako děti. Většina z nás si ale na rozdíl od dětí může „*dělat v životě donekonečna cokoli*“. Děti musí poslouchat rodiče, učitele a další, není proto divu, že neomezený herní svět, kde jsou pány všeho, je baví a chtějí v něm být. Když se

k tomu ještě přidá propracovaná grafika, jejíž autor chce dětskou pozornost, trefili jsme jackpot.

Od povídání se po chvíli přešlo k akci: Jára i Adélka **začali hrát na mobilu**, aby mi jako neznalé ukázali jejich oblíbený **Roblox**. Nutno dodat, že rozzářená očka a výrazy jako *najs*, *random lidi* nebo *leavnout*, které začaly létat vzduchem, byly opravdu autentické a přirozené. Při pohledu na displej se mi ale v hlavě začaly spojovat další věci. Hry jsou v angličtině, proto logicky děti a pubertáci v běžné řeči tolik používají právě počeštěné anglické výrazy v kombinaci s českým skloňováním. A ještě jasnější pak je, **proč jim často jejich rodiče nerozumějí – neznají prostředí her, ze kterého většina výrazů vychází**. Budou-li se svými dětmi občas hry hrát, jejich slovní zásoba je nepřekvapí. Mimochodem Jarda i Adélka zmínili, že nejsou jediní hráči z rodiny. Rodiče hrají jiné hry, ovšem prý nic, co by si zasluhovalo pozornost mého článku.

Jára a Adélka se jako běžná nepřetvařující se sourozenecká dvojice během setkání trochu poštuchovali a škádlili. Čím mě ale překvapili a zároveň otevřeli oči „pro naše téma“, bylo nadšení, když se **připojili do jedné hry oba navedou a hráli spolu**.² Pro mě to byl další důkaz do skládky „*Proč ty mobily dnešní děti tolik baví?*“. Hrají na nich hry, sledují videa, jsou ve skupinových konverzacích, a to všechno dělají **dohromady se spolužáky, kamarády z vesnice, kamarády z druhého konce světa**. Zlí jazykové obviňují digitální technologie z izolace uživatelů, což v určité míře nerozporuji. Já ale tentokrát viděla na živo protipól – Jára i Adélka byli každý na svém telefonu, ale vnímali se, mluvili na sebe v reálu i ve hře, pomáhali si překonávat checkpoiny v misích a užívali si tuhle formu socializace. Z výchovného hlediska bychom možná rádi viděli, aby se děti socializovaly venku, během pohybové aktivity a nejlépe s jablkem v ruce. Nehoňme ale těch zajců moc, buďme realisté a nedávejme mobilům vinu úplně za všechny věci, které by mohly dnešní děti dělat jinak. **V je-**

2 Rodiče Adélky a Jardy při autorizaci článku doplnili, že to, jak se ve hře najít a hrát spolu, své děti neučili – intuitivně si na to přišly samy. K tomu doplňuji já – to jsou ale hlavičky!

jich věku to je, jak jsem už zmiňovala, hlavně na nás, dospělých, abychom je nenechali se všemi výzvami (online) světa samotné.

Jak bezprostředně náš rozhovor začal, tak i skončil. „**Vy už máte popsany všechny papíry!**“ konstatovala Adélka, když viděla moje poznám-

ky, jež by daly na dva další články. Budou, ale s jinak starými příslušníky generace Alfa. Těšte se. ☺

Kontakt na autorku: VandaV@seznam.cz

OKÉNKO

Stáž pro krajské metodiky ve Zlíně

Agnieszka Ewa Lamr

Loni se mi naskytla příležitost zúčastnit se stáže pro krajské metodiky. Šlo již o druhou akci tohoto typu pořádanou Národní knihovnou ve spolupráci s krajskou knihovnou. První pilotní stáž proběhla v roce 2024 v Krajské vědecké knihovně v Liberci. V roce 2025 se role hostitele ujala Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně. Termín konání ve druhé polovině listopadu byl projednán na 46. jednání SDRUK pro regionální funkce a následně upřesněn na 47. jednání, kdy byl stanoven na 19.–21. listopadu 2025. Kapacita byla původně plánována pro čtyři osoby, nakonec se zúčastnilo pět knihovnic: dvě ze Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové, dále z Městské knihovny v Praze, Krajské knihovny v Pardubicích a Moravské zemské knihovny v Brně. Program stáže připravila vedoucí metodického oddělení Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně Ing. Jana Tomancová ve spolupráci s Mgr. Lucíí Macháčkovou z Národní knihovny. Na realizaci programu se dále podílely PhDr. Zuzana Svobodová, vedoucí oddělení metodiky okresu Zlín, a Mgr. Zuzana Zendulková z úseku vzdělávání.

Stáž začala ve středu 19. listopadu dopoledne přednáškami zaměřenými na fungování regionálních funkcí ve Zlínském kraji, vzdělávání knihovníků a financování regionálních funkcí. První den byl zakončen účastí na semináři pro knihovny okresu Zlín a exkurzí po prostorách Krajské knihovny ve Zlíně. Druhý den byl věno-

ván ročnímu vyhodnocení výkonu regionálních funkcí, statistice, standardům VKIS a fungování oddělení metodiky okresu Zlín. Zabývaly jsme se také dovednostmi metodika a tématem metodických návštěv. Třetí den jsme vyrazily dvěma auty na metodické návštěvy do terénu, kde jsme se mohly prakticky seznámit s prací krajského a okresního metodika. Navštívily jsme knihovny v Uherském Hradišti, Nivnici a Suché Lozi.

Přínos stáže

Stáž mi přinesla možnost nahlédnout do fungování jiné krajské knihovny a lépe poznat práci oddělení krajské a okresní metodiky. Velmi jsem ocenila možnost otevřeně diskutovat s kolegyněmi z jiných knihoven o tématech, která mě zajímají, například o vzdělávání knihovníků, knihovnických kurzech pro začínající knihovnice, slavnostních setkáních knihovníků či praxích studentů.

Velmi inspirativní byl páteční výjezd do terénu a seznámení se s profesionální okresní i obecní knihovnou. Uvědomila jsem si, že profesionální knihovna může být významným místem setkávání multikulturní komunity. V knihovně v Uherském Hradišti byly na viditelném místě umístěny knihy pro cizince, například ve slovenštině či polštině. Obecní knihovna naopak plní důležitou roli v udržování místních tradic, shromažďuje regionální literaturu a slouží jako prostor pro neformální setkávání místních obyvatel, čímž realizuje *Koncepci rozvoje regionálních funkcí knihoven ve Zlínském kraji v letech 2023–2027*.

Inspirace ze Zlína

Ve Zlíně každoročně pořádají seminář pro starosty, jehož cílem je upozornit zřizovatele na význam financování a podpory knihoven v okrese. Důležité je, aby témata semináře byla pro starosty dostatečně atraktivní. Starostové zde získávají pravidelné informace o „své“ knihovně, o trendech v knihovnictví i statistické ročenky. Zajímavým prvkem je také účast starostů při metodických návštěvách okresních nebo krajských metodiků. Tento přístup považuji za velmi inspirativní a stojí za zvážení jeho zavedení i v našem kraji, protože by mohl přispět ke zvýšení podpory knihoven a jejich úspěšnosti v celostátních soutěžích.

Neméně cenná byla možnost setkání s kolegy z knihoven z Brna, Pardubic a Prahy, výměna zkušeností, kontaktů a vzájemná inspirace. Uvědomila jsem si, jak důležité je nebát se požádat o pomoc a sdílet dobrou praxi.

Myšlenky Tomáše Bati a knihovny

Během tří dnů jsme se mohly blíže seznámit s myšlenkami Tomáše Bati, které jsou ve Zlíně patrně doslova na každém kroku. Krajská knihovna Františka Bartoše sídlí v bývalých výrobních budovách Baťova areálu č. 14 a 15, které byly citlivě přizpůsobeny potřebám knihovny. Společně s muzeem a galerií tvoří Baťův institut, jenž pečuje o obě budovy. Ve stejném objektu sídlí také krajský úřad. Součástí programu byla i exkurze do Baťova mrakodrapu, která byla silným zážitkem. Průvodkyní byla vnučka jednoho ze zaměstnanců Baťových závodů, kteří se za prací přestěhovali z Prahy do Zlína. Ve Zlíně jsem měla pocit, že je možné téměř vše, že problémy lze řešit s úsměvem a že sny se mohou stát skutečností. Jsem přesvědčena, že myšlenky Tomáše Bati jsou stále živé a aktuální i pro knihovny:

- „**Nebojte se změny, ale dělejte ji s rozmyslem.**“
- „**Nejlepší investice je investice do člověka.**“
- „**Bud'te užiteční druhým.**“

Jednoduché, ale hluboké zásady, které mohou být inspirací pro knihovníky.

Kontakt na autorku: agnieszka.lamr@svkhk.cz

Lidé, čtete: posila redakční rady

Martina Opršalová Dašková

**Martina Opršalová Dašková,
Petra Řoutilová**

Martina Opršalová Dašková je novou posilou redakční rady našeho zpravodaje. Jako jediná z jejích členů působí v muzejní knihovně – konkrétně v Knihovně Muzea východních Čech v Hradci Králové, kde pracuje jako odborná knihovnice a kurátorka sbírky starých tisků. Zkušenosti má však i z jiného knihovnického prostředí: v minulosti působila také ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové, v Biskupské knihovně Biskupství královéhradeckého či v Univerzitní knihovně UHK.

Jakou knížku máš na nočním stolku?

Na nočním stolku se mi jako vždy hromadí několik knížek. Poslední dobou si ráda čtu historické detektivky, nyní *Pro hrst dukátů* od Juraje Červenáka ze série Stein a Barbarič a *Město stínů* Ariany Franklin. Další knihou je *Astronom a čarodějnice* od Ulinky Rublack o Johannu Keplerovi, známém astronomu přelomu 16. a 17. století, a jeho matce, která byla obviněna z čarodějnictví. *Život v českých zemích za Rudolfa II.* od Hany Kneblové je čtivě napsaná populárně laděná historie, kniha *Muži a ženy středověku*, jejímž editorem byl Jacques le Goff, je skvělá odborná kniha, jako ostatně všechno, na čem se podílel tento francouzský historik. Poslední je publikace od Pavla Hoška *Sloužím Tajnému ohni: Duchovní zdroje literární tvorby J. R. R. Tolkiena*, díky které můžu trochu nahlédnout do tvorby světa a mytologie Pána prstenů.

Martina Opršalová Dašková

Máš nějakého oblíbeného knižního hrdinu nebo oblíbenou knížku?

Takových hrdinů a knih je mnoho, byl by to velmi dlouhý seznam. Ale dobrá, Marley z knihy *Marley a já*, to je můj velmi oblíbený hrdina a kniha jakbysmet.

O čem by měla být knížka, jejíž děj bys chtěla prožít?

Baví mě historie, takže kniha by byla o nějakém historickém dění. Prožít dobrodružný příběh v Praze doby Karla IV. nebo Rudolfa II. by bylo jistě fascinující.

Knihovnická vzpomínka (první nebo zajímavé setkání s knihovnou)?

Moc ráda vzpomínám na obecní knihovnu, kam jsem si v první třídě chodila půjčovat knihy od Karla Maye. Měli jsme sice doma velkou knihovnu, ale zrovna tento

typ literatury tam nebyl. Vinnetou a Kara ben Nemsí, to byli moji tehdejší hrdinové.

Co tě v knihovně nejvíce baví?

V naší muzejní knihovně mě baví především rozmanitost, ale asi nejvíc mě těší a naplňuje práce se starými tisky a vzácnými knihami.

Jak si poradíš s tzv. „otravným“ čtenářem, případně kolegou?

Pokud vidím, že moje snaha vstřícně a laskavě vyhovět nikam nevede, asertivně se ho zbavím.

Co tě zaručeně naštvě?

Naštvě mě zabeďněný hlupák, který se mě bude snažit přesvědčit, že o nějaké složité věci

KDO JE

ví nejvíc na celém světě, protože si přečetl článek v *Blesku* nebo v *Květech*. A důkazem jeho erudice je to, že ho dočetl do konce.

Čím děláš nejčastěji radost svým blízkým?

Neprěkvapivě, dávám jim knihy.

Oblíbený citát na závěr?

Lidé, čtěte.

Kontakt na autorky:

m.oprsalova.daskova@muzeumhk.cz,

petra.routilova@svkhk.cz

DOPORUČUJEME DO FONDU

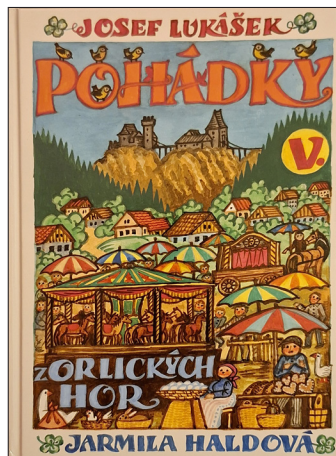
Pohádky z Orlických hor – pohlazení čarovným světem

Ester Horáková

„Zvu Vás na výlet za pohádkou. Zanechte teď na chvíli práce a shonu, usadte se pohodlně, ať již sami, nebo s dalšími posluchači, kterým budete předčítat, a vydejte se do říše pohádek. Přesněji do Kačenčiny pohádkové říše, rozkládající se na svazích a v podhůří Orlických hor. Proč Kačenčiny? Protože už podle starých pověstí Orlickým horám vládne

krásná a věčně mladá princezna Kačenka. Ale v naší pohádkové říši najdete nejenom krásnou vládkyni, ale samozřejmě i další pohádkové bytosti jako vodníky, čerty, skalní mužíčky, víly, ba i samotného Krakonoše, který prý Kačenku často navštěvuje. Začtěte se tedy do příběhů nejenom o vzpomínaných pohádkových bytostech, ale i o chytrosti a důvtipu obyčejných horalů.“

Toto jsou úvodní slova v pohádkové knize autora Josefa Lukáška, která je již pátým dílem *Pohádek z Orlických hor*¹. Křest tohoto pátého

dílu proběhl ve středu 12. listopadu 2025 v prostorách městské radnice v Dobrušce a byli pozváni zástupci města a také zástupci vesniček, které nejen spadají do Kačenčiny říše, ale děj se vztahuje právě k nim.

Autor pan Lukášek spolu s ilustrátorkou obrázků paní Jarmilou Haldovou a dalšími hosty pokřtil knihu a kousek z ní i přítomným svým nezaměnitelným přednesem přečetl. Otevřel bránu do světa, kde se stromy šeptem dorozumívají, horské bystřiny zpívají své písně a dávný

1 LUKÁŠEK, Josef. *Pohádky z Orlických hor*. Ilustroval Jarmila HALDOVÁ. Vlkov: Helena Rezková, 2025. ISBN 978-80-88182-37-5.

DOPORUČUJEME DO FONDU

patroni Kačenčiny pohádkové říše bdí nad každým poutníkem. Kniha je jako kouzelná truhlice, a kdo ji otevře, ten se sám rázem ocitne v krajině, kde dobro vítězí nad zlem a kde se sny mění ve skutečnost. Tuto kouzelnou atmosféru podtrhuje svými ilustracemi výtvarnice paní Haldová a její obrázky oživují každou stránku a pohádky dostávají tvář i duši.

Jako čtenářka milující příběhy a pohádky jsem napnutá a již se těším na chvílku klidu, kdy mě princezna Kačenka a ostatní postavy vtáhnou do čarovného světa fantazie a dobrých konců.

Kontakt na autorku:

ou.esterhorakova@seznam.cz

Dvojitý křest knih o hradecké historii

Iva Košťálová

Rok 2025 se nesl v duchu oslav 800 let od první písemné zmínky o našem městě. V rámci tohoto výročí vyšlo i několik zajímavých knih o Hradci Králové. Dvě z nich jsme pokřtili 15. října 2025 v Knihovně města Hradce Králové. Obě

z období let 1848–1914 jsou Libor Stefan a Zdeňka Kulhavá. Jedná se o dosud ojedinělou publikaci, která obsahuje stručné životopisy tisícovky hradeckých osobností. Za jejím vznikem stojí mravenčí badatelská práce. Všechny zdroje, ze kterých autoři čerpali, jsou podrobně ocitované.

Je vidět, že Hradečané milují historii svého

publikace se týkaly bohaté historie města. První z nich vydal královéhradecký sběratel a vydavatel Jaroslav Hruža a nese název *Hradec Králové: Návrat do minulosti na historických fotografiích*. Jak už název napovídá, najdeme v ní 800 fotografií z let 1866–1995 včetně podrobných popisů. Většina snímků nebyla dosud publikována.

Autory druhé knihy *Slavín Hradce Králové*

města a sál naší knihovny během křtu praskal ve švech. Jaroslav Hruža se díky svým sběratelským kouskům postaral o dobovou atmosféru a nechyběl ani prodej knih a následná autogramiáda. Večerem provázela autorka a vydavatelka regionálních knih Helena Rezková.

Kontakt na autorku: kostalova@knihovnahk.cz

S knížkou do života – Bookstart uvádí: Máme rádi knížky

Kateřina Hubertová

Scénáře podle nových autorských knih pro děti. Metodická příručka pro práci knihoven s rodiči a dětmi

Pracovní skupina, která se utvořila kolem projektu S knížkou do života Bookstart¹ a která celý projekt za oponou organizuje a posouvá, po roce opět uvádí mezi knihovníky další, v pořadí už osmou! metodickou příručku. Dle přání opět scénáře, tentokrát podle nových autorských knih pro děti. Scénáře připutovaly z Brna, Hradce Králové, Kroměříže, Ostravy, Sedlčan a Vsetína, kde je šikovné kolegyně z dětských oddělení nejen sestavily, ale na dětech v bookstartových setkáních i prakticky ověřily. A co je nejdůležitější, ochotně je dávají tímto k dispozici k dalšímu využití. Úvodní část příručky připomíná zásady a pravidla projektu. Ukazuje se totiž, že knihovnám, které do něho naskakují průběžně, nejsou dostatečně známé nebo srozumitelné. Navazuje blok často kladených otázek a přehled dosud vydaných

metodických příruček. Všechny jsou k dispozici na webu projektu² a i v nich najdete mnoho inspirace a hotových scénářů. V této zatím poslední příručce je 12 dalších scénářů na 11 autorských dětských knih. Na jednu z knih jsou totiž scénáře hned dva, takže si můžete porovnat, jak autorky na námět knihy nahlížely z různých perspektiv.

Všechny scénáře jsou navíc vypracovány v jednotné přehledné osnově a označeny zamýšlenou věkovou skupinou a délkou programu; určité uvítáte i podrobný popis pomůcek a přidávané aktivity. Všechny metodické příručky tvoří poctivý základ pro práci s těmi nejmenšími návštěvníky knihoven a jejich rodiči. A co je dobré vědět – nemusíte být ani v projektu S knížkou do života, a přesto příručky můžete využívat. Ať se vám daří.

Kontakt na autorku:

hubertova@knihovnahk.cz

[Objednávky Bookstart:](#)

objednavkybookstart@knihovnahk.cz

1 Vše o projektu <https://www.skizkoudozivota.cz/>

2 <https://www.skizkoudozivota.cz/metodiky/>

Knihovníci s duší umělce: patnáct let tvoření, komunity a pomoci

**Magdaléna Kupková,
Martina Kožíšek Ouřadová**

Knihovny si většina z nás spojuje s tichem a vůní papíru. [Klub tvořivých knihovníků](#)¹ (KTK), odborná sekce SKIP, však už od svého založení v závěru roku 2010 dokazuje, že knihovníci jsou lidé mnoha tváří a talentů. Za patnáct let své existence prošel klub fascinující cestou od malého uskupení nadšenců až po mezinárodně uznávanou platformu, která propojuje kreativitu s charitou a moderními trendy v knihovnictví.

Vše začalo v roce 2011 pod vedením zakladatelky Aleny Volkové Balvínové. První seminář s psychologkou doc. Hermochovou tehdy potvrdil klíčovou myšlenku: koníčky jsou nejlepším prostředkem k plnohodnotné náplni života a prevencí profesního vyhoření. Klub se rychle rozrostl a již na konci prvního roku měl 55 členek, které se nezdřáhaly vyměnit razítka za štětce, jehlice či keramickou hlínu. Symbolem sounáležitosti se stalo vítězné logo z letní soutěže, které klub provází dodnes.

Jedním z hlavních pilířů činnosti byly tehdy tradiční jarmarky na nádvoří pražského Klementina. Tyto akce měly silný charitativní podtext: část výtěžků z prodeje originálních výrobků pravidelně putovala na podporu nadačního fondu Klíček, dětských hospiců či útulků pro zvířata. V roce 2012 klub spustil svou první velkou putovní výstavu „Knihy, informace, internet a počítačové sítě trochu jinak“, která během let doputovala do desítek českých měst od Vyškova po Bílinu.

Mezi další dobročinné aktivity patří i dlouhodobá podpora projektu Nedoklubko, pro který knihovnice z Plzně i dalších měst háčkují terapeu-

Lipsko

tické pomůcky pro nedonošená miminka, „choťbotníčky“.

Činnost klubu neustrnula ani během pandemie. Knihovnice se bleskově adaptovaly, šly roušky pro dobrovolnická centra a tvořily on-line návody či virtuální galerie maskotů a skřítků knihoven.

Zlomovým momentem byl rok 2018, kdy vznikl časopis Malý tvořivec. Tento skromný černobílý pdf soubor s úkoly pro předškoláky se proměnil v mezinárodní projekt, který dnes vychází v české, anglické a ukrajinské verzi. Jeho úspěch byl tak výrazný, že jej zástupkyně klubu prezentovaly jako inovativní myšlenku na prestižních knihovnických kongresech v [Lipsku](#)² a [Hannoveru](#)³. Malý tvořivec je k dispozici všem zájemcům nejen z knihoven: všechna čísla najdete na [našem webu](#)⁴.

Dnes, v roce 2026, má klub pod vedením Marty Kožíšek Ouřadové a Magdalény Kupkové 62 členek z celé republiky. Od Přerova přes Jihlavu až po Děčín tvoří, vystavují, pořádají kur-

1 <https://www.skipcr.cz/odborne-organy/kluby/klub-tvorivych-knihovniku/aktualne>

2 <https://1url.cz/qJAb4>

3 <https://kozmar.dphoto.com/album/hwwcky>

4 <https://www.skipcr.cz/odborne-organy/kluby/klub-tvorivych-knihovniku/maly-tvorivec>

Z KNIHOVNICKÝCH ORGANIZACÍ

zy. Když už jsme zmínili Děčín, v tamní městské knihovně paní kolegyně Beranová učí paličkování. Na druhém konci republiky v Přerově pořádá Marcela Voštinová pravidelná setkání u háčku a jehlic, ovšem v této městské knihovně se nebojí ani dalších výtvarných činností. Malování herních miniatur nalákalo docela jinou skupinu uživatelů. V Jihlavě najdeme Magdalénu Kupkovou, odborníci na výtvarné zpracování papíru, například pomocí techniky horký embossing. V Táboře se zdokonalují v japonských technikách vyšívání, paní kolegyně Pešková nás se sashiko seznámila i na celorepublikovém setkání v Praze. Pestrou náplň mají dílny v Rokycanech, na Kladně, v Mostě, v Plzni a v mnoha dalších městských knihovnách. Rádi bychom ještě zmínili široké aktivity Knihovny Jabok a vlastní umělecké působení Evy Cerniňákové, která ji vede. Ve Studijní a vědecké knihovně Plzeňského kraje má obdobný a stejně obdivuhodný záběr kolegyně Vlasta Šuhajdová. Klub neopouští ani knihovnické seniorky, naopak jsou jeho oporou. Marcela Buřilová šíří dovednost japonské techniky skládání papíru origami, Květa Hartmannová připravuje tematické výstavy, které využívá řada knihoven. Zakladatelka klubu Alena Volková Balvínová lektoruje kurzy keramiky a stále má podíl na vedení klubu, protože její letitá zkušenost je nenahraditelná.

Vzhledem k tomu, že členky klubu jsou rozptýlené po celé republice, společných akcí není mnoho, ovšem o to více si je užíváme. Každý rok probíhá workshop, kde vybrané členky klubu učí svoji oblíbenou techniku. Ukazují, že ruční práce není jen o výsledném produktu, ale o radosti z tvoření, sdílení zkušeností a budování komunity. Vzhledem k dostupnosti se nám pro tato setkání osvědčila Praha. Díky vstřícnosti kolegyně z Městské knihovny v Praze navštívíme vždy některou z nových nebo zajímavých poboček a jako doprovodný program nabízíme exkurzi, kdy se se-

Paličkování v Městské knihovně Děčín

Výstava Knihovnice umí více

známíme s jejím provozem a aktivitami. A dalším svátkem jsou společné výstavy. Před deseti lety jsme svou tvorbu prezentovali ve spolupráci s NK ČR v Klementinu na výstavě [Tvořivé ruce](#)⁵, v roce 2021 tvorbu členek KTK shrnula společná [online výstava](#)⁶ a zatím poslední společná výstava s názvem [Knihovnice umí více](#)⁷ proběhla v kulturním centru Chaberský dvůr v roce 2023. Letos, tedy v roce 2026, připravujeme k 15. výročí založení Klubu tvořivých knihovniců výstavu další.

5 <https://www.skipcr.cz/odborne-organy/kluby/klub-tvorivych-knihovniku/fotogalerie/vystava-tvorive-ruce-2016>

6 <https://www.skipcr.cz/odborne-organy/kluby/klub-tvorivych-knihovniku/fotogalerie/online-vystava-deset-let-klubu-tvorivych>

7 <https://www.skipcr.cz/odborne-organy/kluby/klub-tvorivych-knihovniku/fotogalerie/knihovnice-umi-vice-kulturni-centrum>

Z KNIHOVNICKÝCH ORGANIZACÍ

Co vše členky KTK tvoří, si můžete prohlédnout v našich [fotogaleriích](#)⁸.

Klub tvořivých knihovníků je jako pestrý patchwork: každá členka do něj všívá svůj jedinečný kousek talentu a společně tak vytvářejí hřejivou síť, která propojuje svět knih s nekonečnou lidskou fantazií. Klub tvořivých knihovníků rád

uvítá nové členky a členy. Přijďte se k nám a představte své tvořivé aktivity jako inspiraci pro knihovnickou komunitu.

Kontakt na autorky:

ouradova@plzen.eu, ma-kup@seznam.cz

ŠKOLNÍ KNIHOVNY

Školní knihovna jako bezpečné, inspirativní a živé místo ve škole

**Markéta Poživilová,
Zdenka Hochmanová**

Z pozice dětských knihovníků spolupracujících s různými školami a učiteli jsme se v roce 2022 začali více zajímat o školní knihovny na Hradecku. Ukázala se potřeba propojit se, sdílet zkušenosti, vzájemně se rozvíjet, podporovat žáky ve čtenářství a předávat si informace. Záhy se však ukázalo, že prostředí školních knihoven jsou velmi různorodá. Setkali jsem se s knihovnamí, které představovala jedna polička na chodbě, stejně jako s promyšlenými a živými prostory, které byly přirozenou součástí školy. Tato rozmanitost se netýkala pouze vybavení a prostoru, ale především role, kterou školní knihovna ve škole zastává.

Právě tato zkušenost se stala jedním z impulzů, které vedly ke vzniku pravidelných setkávání školních knihovníků v našem regionu. V roce 2023 se dětské oddělení Knihovny města Hradce Králové na dva roky propojilo s pracovní skupinou pro čtenářskou gramotnost v rámci projektu MAP II (Místní akční plán rozvoje vzdělávání II) a uspořádalo první, a velmi přínosné, setkání školních knihovníků. Knihovníci zde vzájemně sdíleli zkušenosti ze svých školních knihoven, představili si, jak realizují různé čtenářské aktivity, jak pracují s knižním fondem, jaký výpůjční

systém využívají a s jakými obtížemi se potýkají. Setkání nebyla zaměřena na hodnocení, ale na sdílení praxe, vzájemnou inspiraci a podporu. Zároveň se zde přirozeně otevřela témata, kterým bude vhodné se věnovat systematicky – ať už jde o prostorové možnosti knihoven, práci s textem, spolupráci s pedagogy, nebo zapojení knihovny do vzdělávacího procesu celé školy.

Co se v praxi osvědčuje?

Z dosavadních setkání se jako funkční a přínosná ukázala tato témata:

- čtenářské dílny,
- čtenářské rituály,
- systematické propojování školní knihovny s výukou napříč předměty,
- tematické koutky,
- spolupráce s místní veřejnou knihovnou.

Nelze opomenout ani reálné limity školních knihoven. Mezi nejčastěji zmiňované patří:

Překážky a limity

- nedostatek času a prostoru,
- nedostatek financí,
- zahlcenost,
- nedostatečná systémová podpora.

Přesto právě otevřené pojmenování těchto překážek vytváří prostor pro hledání konkrétních řešení a podporu školních knihovníků v jejich práci.

8 <https://www.skipcr.cz/odborne-organy/kluby/klub-tvorivych-knihovniku/fotogalerie>

Rok 2025 pak přinesl novou výzvu, protože skončila dosavadní spolupráce s MAP II a knihovnice dětského oddělení Markéta Poživilová a Zdenka Hochmanová představily projekt školních knihoven ve Studijní a vědecké knihovně v Hradci Králové, pod jejíž správou má tento projekt systémově patřit. Následně vznikla nová spolupráce s metodičkou SvkHK Petrou Řoutilovou a spolupráce školních knihovníků dostala nový rozměr a nové plány. Jednou z připravovaných novinek je i tato nová rubrika Školní knihovny v regionálním knihovnickém zpravodaji U nás.

Současná školní knihovna už nechce být pouze „skladem knih“. Má ambice stát se místem, které propojuje čtenářství, informační gramotnost, osobní rozvoj žáků a relaxaci. Stejně tak se proměňuje i role školního knihovníka, který již není jen správcem knižního fondu a výpůjčnické služby, ale rozvíjí práci s dětmi, podporuje čtenářství, přátelské vztahy i celkovou atmosféru v knihovně. Většina školních knihovníků vykonává tuto práci navíc ke své pedagogické činnosti, přesto dokáží svou knihovnu proměnit v živý prostor. Právě osobní zaujetí, otevřenost a ochota hledat nové cesty často rozhodují o tom, jakým prostorem se knihovna ve škole stane.

Zkušenosti ze společných setkání ukázaly, že vedle sdílení koncepcí hrají zásadní roli také konkrétní čtenářské aktivity a práce s knihou. Právě praktické náměty na tyto činnosti obohacují následující část této rubriky. Jako malé „praktické okénko“ uvádíme několik aktivit, které lze snadno přenést do školní knihovny.

Aktivity s příběhem/knihou

Detektivní pátračka

Obtížnost a použité nápovědy (ilustrace, úryvky) zvolíme dle věku.

Samotná hra: rozložíme knihy a začneme dávat nápovědy. Kdo najde nejdříve správnou knihu?

Domýšlení ilustrací

Vybereme knihu s bohatou ilustrací. Domýšlíme k ní neznámé pro rozvoj fantazie i jazykového tréninku (př.: co měli k obědu, jak to vypadalo

před nějakou dobou, komu je podobná/ý, koho na cestě asi potkal, co rád snídá a proč, kdo bydlí v tomhle domě atd.).

Fantazijní hra s klasickou pohádkou

Př.: Červená Karkulka: jak by vypadala na severní pólu, jako sci-fi, na olympiádě, kdyby měla modrý pláštík, potkala lišku a šla za dědečkem aneb co vše se promění, změníme-li jednu reálii, postavu atd.

Propojme klasickou pohádku s jiným příběhem, otočme charaktery postav, jak by se příběh jmenoval, kdyby ho psal zahradník, architekt, vodník atd.

Pozvánka pro vás

Dětské knihovnice Knihovny města Hradce Králové dlouhodobě spolupracují na tvorbě seznamů doporučené aktuální četby pro učitele, žáky základních škol, edukátory, rodiče i kolegy knihovníky. Cílem je usnadnit orientaci v současné dětské literatuře a nabídnout přehled titulů, které mohou oslovit školáky různého věku. Rádi bychom vás proto upozornili na **FESTIVAL ČETBY, který se uskuteční 17. od 14:00 do 18:00 hodin ve víceúčelovém sále KMHK**. Po celou dobu festivalu bude probíhat prezentace knih a individuální konzultace s knihovnicemi. Pedagogům ZŠ budou k dispozici nové seznamy doporučené četby i plakáty do tříd. Kolegové z Europe Direct HK zároveň představí možnosti zahraničních stáží.

Součástí programu budou také **dva vzdělávací semináře**.

První z nich, **Budu čtenář: využití obrazových knih pro rozvoj předčtenářské gramotnosti**, je určen vzdělavatelům, knihovníkům a rodičům nejmenších (před)čtenářů ve věku 0–6 let. Seminář povede redaktorka, spisovatelka a koordinátorka projektu Oko do světa nakladatelství Baobab **Kristina Nesvedová**.

Druhý seminář, **Knihy jako zdroj opory: biblioterapie pro dospívající ve škole**, je určen pedagogům, knihovníkům a vzdělavatelům starších dětí 2. stupně ZŠ. Workshop povede psychologka a biblioterapeutka **Veronika Fiedlerová**

ŠKOLNÍ KNIHOVNY

a nabídne inspiraci, jak podpořit čtenářství dospívajících a lépe porozumět světu dnešních teenagerů a teenagerů.

Festival i semináře jsou **zdarma**. Přihlášení je možné prostřednictvím **QR kódu**. Srdečně vás zveme.

Pokud již ve škole jako školní knihovník půsíte nebo školní knihovnu plánujete teprve založit a máte dotazy k této problematice, neváhejte se na nás obrátit. Rádi se podělíme o zkušenosti, postupy i konkrétní nápady. Obracet se můžete na aktuální koordinátorky projektu Petru Řoutilovou z SvHK (petra.routilova@svkhk.cz) a Zdenku Hochmanovou z KMHK (hochmanova@knihovnahk.cz). Mnoho informací k problematice školních knihoven naleznete též na stránkách

Centra pro školní knihovny <https://csk.npmk.gov.cz/>.

Příští setkání pro školní knihovníky plánujeme dne **14. 4. 14:40 v SvHK** s tématy dobré praxe:

- jak na program Bakaláře pro školní knihovny,
- jak získat knihy do školní knihovny neobvyklým způsobem,
- nápady, jak vybavit knihovnu.

Těšíme se na vás a přejeme, ať se vaše knihovny stávají bezpečným a živým místem ve vašich školách.

Kontakt na autorky:

pozivilova@knihovnahk.cz,
hochmanova@knihovnahk.cz

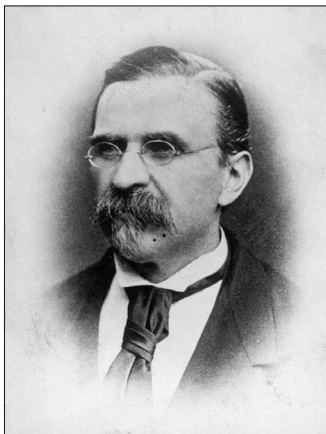
REGIONÁLNÍ POKLADY

Jan Květoslav Klumpar

(4. 5. 1826 Chrast – 11. 9. 1909 Hradec Králové)

Iva Košťálová

Pedagog a spisovatel Jan Květoslav Klumpar se narodil 4. května 1826 v Chrasti u Chrudimi, kde také vychodil farní školu. Poté pokračoval ve studiu na hlavní škole v Litomyšli a na tamním piaristickém gymnáziu absolvoval první ročník. Ve druhém ročníku přešel na gymnázium do Hradce Králové, kde v té době vyučovali přední čeští vlastenci Josef Chmela a Václav Kliment Klicpera. Po maturitě studoval v letech 1847–48 filozofii v Praze. Následoval rok studia v královéhradeckém bohosloveckém ústavu. Z něj poté vystoupil a další dva roky studoval na pražské filozofické fakultě,

Zdroj fotografie:
Muzeum východních Čech v HK

Od roku 1850 byl suplentem nejprve na malostranském, později na staroměstském akademickém gymnáziu v Praze, kde byl v té době ředitelem V. K. Klicpera. Po získání aprobace z latinské filologie a z českého jazyka a literatury pro vyšší gymnázia začal v roce 1851 jako suplent na gymnáziu v Jindřichově Hradci. V březnu 1853 nastoupil jako učitel na gymnázium v Jihlavě, kde se po třech letech stal definitivním učitelem s titulem profesora. Na začátku září 1856 byl Jan Klumpar dosazen na místo ředitele nově otevřeného gymnázia v Lugoji na historickém území Banátu v dnešním Rumunsku.

Na konci července roku 1858 byl opět přeložen, tentokrát do Uherské Skalice na Slovensku, kde zastával funkci ředitele nově zřízeného gymnázia. Po změně politických poměrů v Uhrách museli koncem školního roku 1860–61 ze země odejít všichni slovanští a němečtí učitelé a na jejich místa byli dosazeni učitelé maďarské národnosti. Jan Klumpar poté žil dva roky v Jindřichově Hradci v tzv. „poměru příkaznosti“, což znamenalo, že byl stále státním zaměstnancem, ale neučil trvale na některé škole. Až v září 1863 byl přidělen k dočasné službě na tamější gymnázium, kde strávil další čtyři roky.

Již začátkem srpna roku 1867 nastoupil na nové místo ředitele gymnázia v Hradci Králové. Kromě toho zastupoval zemského školního inspektora při maturitních zkouškách na gymnáziích v Čechách, působil také čtyři roky jako okresní školní inspektor pro české školy v okrese Nové Město nad Metují, Broumov a Trutnov. Ve funkci ředitele královéhradeckého gymnázia setrval až do roku 1888, kdy odešel do penze. Mezi studenty i učiteli byl velmi populární díky svému vlasteneckému smýšlení a přátelské povaze. Alois Jirásek popsal svého učitele takto: „Kdo jej po prvé spatřil, muže slušně vysokého, hubeného, hustých, ač ne dlouhých knířů, šedých očí ostrého pohledu pod tmavým hustým obočím, jistě si pomyslí: „To je asi přísný pán.“ Hleděl tak, tvrdé přísnosti však neznal. Nenaháněl hrůzy, přál studentům, a studenti jej měli rádi.“¹ Ředitel Klumpar pořádal se studenty pravidelné „výlety s praporem a hudbou“ do novohradeckých lesů. Mezi lety 1870 až 1902 byl i členem královéhradeckého městského zastupitelstva.

Od mladých let byl také literárně činný a přispíval do beletristických a místních časopisů. Své články většinou podepisoval pseudonymem Chrasteký. Napsal také sbírku veršů *Listy vděčnosti, lásky a přátelství*. Byl autorem prvních

českých učebnic latiny, spolupracoval na Riegrově slovníku naučném a po Václavu Klimentu Klicperovi převzal práci na „Pamětech královéhradeckých“.

Ředitel Klumpar byl ženatý s vdovou Amalií Schrámkovou, rozenou Dvořákovou z Třebíče. Spolu měli sedm potomků, z nichž se dospělého věku dožili pouze dcera Milada a synové Otakar (pozdější královéhradecký městský lékař) a Ladislav (pozdější pražský advokát). Manželka mu zemřela v roce 1877. Jan Květoslav Klumpar zemřel 11. září 1909 ve svém bytě na Eliščině nábreží čp. 310 a byl pohřben spolu se svou rodinou na hřbitově na Zámečku.

Použité zdroje:

STEFAN, Libor a Zdeňka KULHAVÁ. *Slavín Hradce Králové z období let 1848–1914 aneb Obyvatelé města podílející se na jeho národním, kulturním a hospodářském rozvoji*. První vydání. V Hradci Králové: Jaroslav Hrůza, 2025, s. 188–189. ISBN 978-80-909159-0-9.

PĚTA, Jan. *Literární průvodce Hradcem Králové*. 1. vydání. Hradec Králové: Knihovna města Hradce Králové, 2016, s. 47. ISBN 978-80-85059-49-6.

Q.F.F.Q.S. *Nomina juvenum in Gymnasio caesareo-regio Reginaehradecensi humanioribus litteris studentium ex ordine classium in quas post alterum examen publicum referri meruerunt: anno*. Reginaehradecii: Typis Tybellianis, per Franciscum Bauczek factorem, 1910(1), s. [3–5]. Dostupné také z: <https://kramerius.svkhk.cz/uuid:93abe64d-a239-11e5-afec-00155d010f03>

J. V. T. Ředitel Jan Květoslav Klumpar. *Osvěta lidu*. 1924, roč. 27, č. 53, s. 16.

Úmrtí. *Osvěta lidu*. 1909, roč. 14, č. 99, s. 6.

Kontakt na autorku:

kostalova@knihovnahk.cz

1 JIRÁSEK, Alois. *Z mých pamětí: poslední kapitoly k nové kronice „U nás“*, I. V Praze: J. Otto, 1922, s. 291.

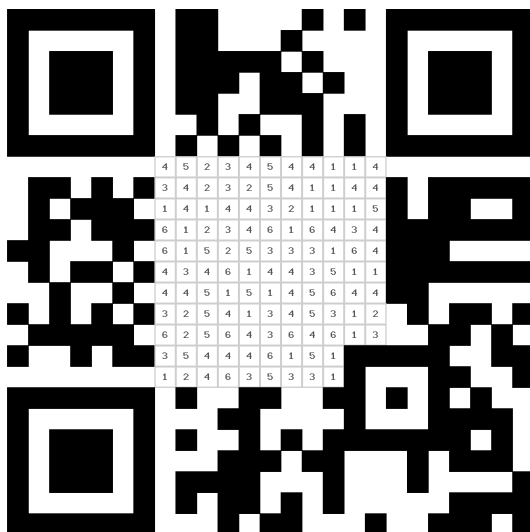
Dostupné také z: <https://kramerius.svkhk.cz/uuid:244c9780-a1f8-11e7-b4b4-00155d012102>

Luštění na závěr aneb Tímhle žije generace Alfa!

Vanda Vaničková

Jak na to?

- Přečtěte si šest tvrzení o trendech a fenoménech generace Alfa a u každého **rozhodněte, zda je pravdivé (ANO), nebo nepravdivé (NE)**:
 - 1) Populární postavička *Labubu* má typické velké oči a špičaté zuby.
 - 2) Jedním z nejpůvodnějších výrazů této generace se v uplynulém roce stalo spojení „4 7“ / „four seven“.
 - 3) Spotify, streamovací služba primárně využívaná k poslechu hudby, se do světa dostala z USA.
 - 4) *Facepalm* je označení pro gesto (meme) znázorňující zklamání nebo frustraci.
 - 5) Původní vydání hry Minecraft je spojeno s rokem 2019.
 - 6) Výraz *screenagers* se používá pro někoho, kdo se považuje za už moc starého, aby používal digitální technologie.
- Až budete přesvědčeni, že máte vše správně (případně si zkontrolujte řešení na straně 41), vezměte si černou fixu a dokončete neúplný QR kód níže.
- Políčko s číslem tvrzení, které určíte jako NE, vybarvěte. Tvrzení ANO nechte tak, jak je / jsou.
- Pokud jste správně určili pravdivost tvrzení i vybarvovali, vznikne kompletní QR kód, po jehož načtení se objeví slovo. A to (nejen) většina generace Alfa moc dobře zná.

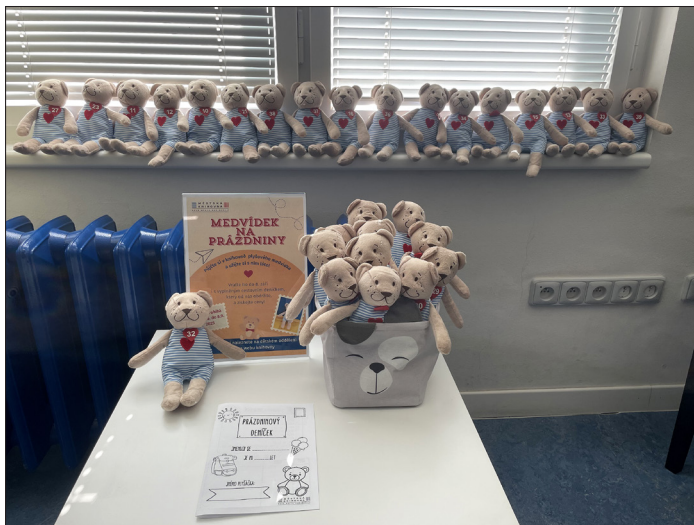
(QR kód k dokreslení byl vytvořen pomocí generátoru:

<https://mal-den-code.de/>)

Řešení ze strany 41:
1 – ANO; 2 – NE; 3 – NE; 4 – ANO; 5 – NE; 6 – NE + influencer

POZNÁMKY

Medvídek na prázdniny v Městské knihovně v Novém Městě nad Metují

Do čísla přispěli:

Bc. Vladimíra Buchtová – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, **Mgr. Martina Opršalová Dašková** – Knihovna Muzea východních Čech v HK, **Mgr. Lenka Dostálová** – Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukci knihoven, **Mgr. Michaela Hašková** – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, **Mgr. Zdenka Hochmanová** – Knihovna města Hradce Králové, **Ester Horáková** – starostka obce Podbřezí, **Mgr. Adam Hošek** – Knihovna Václava Čtvrťka v Jičíně, **Bc. Kateřina Hubertová** – Knihovna města Hradce Králové, **Bc. Lada Kabelová** – Městská knihovna Náchod, **Mgr. Iva Košťálová** – Knihovna města Hradce Králové, **Bc. Magdaléna Kupková** – Městská knihovna Jihlava, Klub tvořivých knihovníků, **Mgr. et Bc. Agnieszka Ewa Lamr** – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, **PhDr. Marie Otavová** – Univerzitní knihovna Univerzity Hradec Králové, **Martina Kožíšek Ouřadová**, **BBus** – Knihovna města Plzně, Klub tvořivých knihovníků, **Alena Pospíšilová** – emeritní knihovnice, **Bc. Markéta Poživilová** – Knihovna města Hradce Králové, **Mgr. Petra Řoutilová** – Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové, **Mgr. Zuzana Stolariková** – Knihovna Vrbátky, **Mgr. Vanda Vaničková**, **Ph.D.** – lektorka dalšího vzdělávání, **Helena Vejvarová** – Knihovna Václava Čtvrťka v Jičíně, **Bc. Diana Vondřejcová** – Knihovna Nové Město nad Metují, **MgA. Jan Wilda** – Městská knihovna Lázně Bělohrad.

Termíny pro rok 2026

ÚT
17. 3.

Festival školní četby

Porada ředitelek
pověřených knihoven
+ vychází jarní zpravodaj

ČT
19. 3.

PÁ
27. 3.

Noc s Andersenem

Březen měsíc čtenářů

PO
13. 4.

E-learningový kurz:
Minimum obecního
knihovníka

Valná hromada
Klubu dětských knihoven
SKIP

PO
27. 4.

28.–29. 4. Bookstartová okénka

Porada metodiček
pověřených knihoven
+ vychází letní zpravodaj

ČT
11. 6.

ČT
17. 9.

Porada ředitelek
pověřených knihoven
+ vychází podzimní zpravodaj

Týden knihoven 5.–11. 10.

ST
14. 10.

Slavnostní knihovnické
odpoledne v SvkHK

Královéhradecká
knihovnická konference

ÚT
24. 11.

ČT
10. 12.

Porada metodiček
pověřených knihoven
+ vychází zimní zpravodaj

